

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2021

Aneta Vachová

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Aneta Vachová

Rozvoj jemné motoriky v předškolním věku

Olomouc 2021

vedoucí práce: Mgr. Dana Cibáková, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím literatury a uvedených zdrojů.

V Olomouci dne 31.5.2021

Podpis

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé práce paní Mgr. Daně Cibákové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a ochotný přístup při zpracovávání této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za pomoc a podporu. Mé poděkování patří i mateřské škole ve Žďáru nad Orlicí za prostor k uskutečnění empirické části mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD.....	6
TEORETICKÁ ČÁST.....	7
1 PŘEDŠKOLNÍ VĚK.....	7
1.1 KOGNITIVNÍ VÝVOJ	7
1.2 EMOČNÍ VÝVOJ A SOCIALIZACE	8
1.3 ŘEČ.....	8
1.4 MOTORIKA	9
2 JEMNÁ MOTORIKA.....	10
2.1 MANIPULACE.....	10
2.2 KOMUNIKAČNÍ MOTORIKA	10
2.3 VIZUOMOTORIKA.....	11
2.4 GRAFOMOTORIKA.....	11
2.5 ZPŮSOBY ÚCHOPŮ V JEMNÉ MOTORICE	14
2.6 VÝVOJ JEMNÉ MOTORIKY DO 6 LET	17
2.7 AKTIVITY ROZVÍJEJÍCÍ JEMNOU MOTORIKU	19
2.8 VYŠETŘENÍ JEMNÉ MOTORIKY	19
3 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	21
3.1 RVP PV A ROZVOJ JEMNÉ MOTORIKY	22
EMPIRICKÁ ČÁST	24
4 DIDAKTICKÁ KNIHA PRO ROZVOJ JEMNÉ MOTORIKY	24
4.1 VYMEZENÍ METODOLOGIE EMPIRICKÉHO VÝZKUMU	24
4.2 TVORBA KNIHY.....	24
4.3 POPIS JEDNOTLIVÝCH AKTIVIT	25
4.4 PRÁCE S DIDAKTICKOU KNIHOU	45
4.5 KONKRÉTNÍ PŘÍKLADY PRÁCE DĚTÍ S DIDAKTICKOU KNIHOU Z PRAXE	46
4.6 ZHODNOCENÍ VÝZKUMU.....	49
ZÁVĚR.....	50
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	51
SEZNAM OBRÁZKŮ	53
SEZNAM GRAFŮ	53
SEZNAM ZKRATEK	53
PŘÍLOHY	54

ÚVOD

Předškolní období je pro děti značně přínosné a obohacující. Děti jsou v tomto období velice zvědavé, rády objevují své okolí a celý svět, dozvídají se nové informace a učí se novým dovednostem. Díky tomu zlepšují své dovednosti a schopnosti v oblasti řeči a komunikace s druhými osobami, hrubé a jemné motoriky a rozšiřují své znalosti. Rozdíl mezi počátkem předškolního období, které začíná okolo tří let, a koncem předškolního období, které se pohybuje kolem šesti let, kdy dítě zpravidla nastupuje do základní školy, je na první pohled velice značný. Právě zmíněná rychlost pokroků dítěte ve zdokonalování svých dovedností a schopností nás inspirovala k vytvoření této bakalářské práce.

V této bakalářské práci se zaměříme na jednu z důležitých částí komplexního rozvoje předškolního dítěte, a to konkrétně na oblast rozvoje jemné motoriky. Za cíl práce jsme si dali zjistit, zda udělá předškolní dítě pokrok ve své jemné motorice během jednoho měsíce. Pro toto zjištění jsme vytvořili speciální didaktickou pomůcku – knihu pro rozvoj jemné motoriky, která nám s výzkumem pomůže.

V teoretické části bakalářské práce vycházíme z odborné literatury a zdrojů. První kapitola se zaměřuje na specifika dítěte předškolního věku. Zmiňujeme zde jeho kognitivní vývoj, proces socializace a vývoj jeho emoční stránky osobnosti, rozvoj řeči a zdokonalování v oblasti hrubé motoriky.

Druhá kapitola je věnuje velkému a pro tuto práci stěžejnímu tématu, rozvoji jemné motoriky. Definujeme zde jemnou motoriku a její dílčí oblasti, kterými jsou manipulace, komunikační motorika, vizuomotorika a grafomotorika. Zmiňujeme zde způsoby úchopů, které v jemné motorice využíváme. Nechybí zde ani přehled vývoje jemné motoriky u dětí od narození do 6 let. Poslední podkapitola se věnuje odborným způsobům vyšetřování jemné motoriky.

Ve třetí kapitole rozebíráme dokument, ze kterého mateřské školy vycházejí a který je pro ně velice důležitý. Jedná se o Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, na který nahlédneme z hlediska rozvoje jemné motoriky.

Praktická část se věnuje již zmíněnému výzkumu, zda dítě udělá pokrok v jemné motorice během jednoho měsíce. Popisujeme zde podrobný postup výroby didaktické knihy a přesný návod, jak s knihou pracovat. Nalezneme zde i výsledky empirického výzkumu, který se věnuje kvalitativnímu průzkumu, u kterého využijeme metodu pozorování.

TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEDŠKOLNÍ VĚK

Za děti předškolního věku označujeme děti od dovršení 3. roku až po zahájení jejich povinné školní docházky, tedy od 3 do 6 let. V těchto letech také zpravidla docházejí do mateřské školy. Od září 2017 je docházka do mateřské školy povinná pro děti v posledním roce před nástupem do základní školy. Jedná se tedy o povinné předškolní vzdělávání, které má zajistit kvalitnější připravenost dětí pro zahájení povinné školní docházky a pomoci snížit množství odkladů školní docházky (Šmelová 2018, s. 31).

V předškolním věku se dítě nejen nově začleňuje a socializuje v prostředí mateřské školy, ale také se mění jeho tělesná konstituce. Postava se stává štíhlejší, vyšší a často vznikají nerovnoměrnosti v růstu končetin a dalších částech těla. Kolem 6. roku „*dovršuje osifikace zápěstních kůstek, což má význam pro rozvoj jemné motoriky*“ (Šimíčková-Čížková et al. 2008, s. 68). Předškolní věk je velice intenzivní v nabývání nových vědomostí, dovedností a zkušeností. Pedagog pracující s dětmi předškolního věku by měl respektovat rozvíjející se osobnosti dětí a jejich potřeby.

1.1 Kognitivní vývoj

Dítě v batolecím věku a v počátcích předškolního období užívá předpojmové nebo také tzv. symbolické myšlení. Kolem čtvrtého roku se ale jeho úroveň inteligence zvyšuje a dítě začíná užívat názorové neboli intuitivní myšlení. V této úrovni je dítě již schopno uvažovat v celostních pojmech na základně podobností. Dítě se zaměřuje na to podstatné, na to, co vidí nebo dříve vidělo a nedokáže se od toho odpoutat ani při svých úsudcích. Dítě v tomto období vyvozuje závěry na základě vizualizace, ještě nezapojuje do svého myšlení logické operace. Myšlení předškolních dětí je velice egocentrické, dítě se zaměřuje na sebe, na své potřeby a touhy. V jeho myšlení můžeme snadno poznat tzv. „*dětský svět*“ plný fantazie, protože dítě rádo používá při svých hrách antropomorfismus a magické prvky. Při své hře polidšťuje zvířata, nechává oživovat předměty a mění fakta podle vlastní potřeby. Dítě je ale schopno odlišit tento svět fantazie od reality (Langmeier a Krejčířová 2006, s. 90–93).

1.2 Emoční vývoj a socializace

V předškolním období se z pravidla dítě poprvé odloučí od rodiny, která mu zajišťovala primární socializaci a nastoupí do mateřské školy, kde získá nové sociální role. Toto období může být pro dítě velice kritické. Kolem třetího roku rychle narůstá schopnost seberegulace a zároveň u dítěte sílí negativismus. Dítě chce vše dělat samo, bez pomoci dospělého a učí se sebekontroly. Objevují se zde i nahlas vyslovené příkazy, které si dítě samo sobě zadá tak, jak je zná od rodičů. Vztah rodičů a dítěte ovlivňuje svědomí dítěte. Pokud je mezi rodiči a dítětem vztah vřelý, uspokojivý, můžeme předpokládat, že dítěte bude mít pevné sebevědomí. Naopak vyskytují-li se ve výchově tělesné tresty, pak tyto tresty ovlivňují dítě velice negativně (Langmeier a Krejčířová 2006, s. 93–96).

Sebepojetí dítěte se utváří už od batolecího věku. V předškolním věku je dítě schopno vnímat se jako dívku/chlapce, umí popsat své fyzické rysy a dokáže ostatním sdělit co má a nemá rádo. Dítě ještě nedokáže popsat své psychologické vlastnosti a emoce, ale postupně se učí poznávat a ovládat své pocity a emoční prožívání. Začíná si všimnout i emočních projevů druhých lidí a rozvíjí se v něm schopnost empatie (Langmeier a Krejčířová 2006, s. 96).

1.3 Řeč

Od tří do šesti let se řeč dítěte velice zdokonalí. Na počátku tří let dítě vyslovuje velice nepřesně, zaměňuje hlásky nebo je vyslovuje nesprávně. Není ještě schopno samostatně tvořit delší věty, většinou se jeho sdělení pohybuje kolem tří slov. Tříleté dítě má zájem se učit říkanky, rádo poslouchá kratší pohádky a zpívá si písničky. Postupně se řeč začíná zdokonalovat a kolem čtyř až pěti let mizí u dítěte tyto nedokonalosti. Dítě také začíná skládat víceslovnou větu. Dítě se také postupně s přibývajícím věkem zajímá o okolní svět, o kterém se učí a povídá. V mateřské škole se učí správně pojmenovávat barvy, odříkat číselnou řadu a počítat předměty. Může se stát, že dětská „patlavost“ nevymizí před nástupem do základní školy úplně, ale zpravidla během následujícího roku buď sama nebo s pomocí logopeda zcela vymizí. Pokud má dítě větší obtíže s mluvenou řečí je nutné vyhledat odbornou logopedickou pomoc (Langmeier a Krejčířová 2006, s. 88–89).

1.4 Motorika

Všechny pohyby těla a celkovou pohybovou schopnost a hybnost označujeme pojmem motorika. Motorika je velice důležitá ve vývoji dětí. Skrze motoriku poznává dítě svět kolem sebe, seznamuje se předměty a rozvíjí své kognitivní funkce. Motoriku dělíme na hrubou a jemnou (Dvořáková et al. 2015, s. 83).

1.4.1 Hrubá motorika

Pojmem hrubá motorika označujeme pohybovou aktivitu dítěte. Hrubá motorika zahrnuje ovládání a držení těla, koordinaci končetin, lokomoční a nelokomoční pohyby. Mezi lokomoční pohyby můžeme zařadit především chůzi, skákání a poskoky, zdolávání překážek a také plavání. Jde tedy o různé způsoby pohybu v prostoru. Do lokomočních dovedností lze zahrnout také tanec, při kterém je důležité se podřídít lokomoci rytmu a hudbě nebo například pohyby ve sněhu. Nelokomočními pohyby označujeme zaujímání různých poloh těla jako například sezení, táhání a strkání. Je důležité už od předškolního věku děti seznamovat s pojmy tělocvičeného názvosloví (vzpažit, připažit, dřep, klek, leh atd.) díky kterým snadno zaujmou danou polohu těla v pozdějším vzdělávání na základní škole. Dále sem řadíme pohyby dle pokynů s náčiním či náradím (švihadlo, stuha, míč atd.) a pohyby kolem os svého těla (převaly, kotouly atd.). Výše zmíněné pohybové dovednosti se vyvíjí po celý život (Opatřilová 2010, s. 45; Kupcová 2005).

Hrubá motorika v předškolním věku

Vývoj hrubé motoriky ve věku od 3 do 6 let je především o rozvoji pohybové obratnosti. Dítě by již do této doby mělo být schopno ovládat chůzi na i nerovném terénu, chůzi po schodech nahoru i dolů se střídáním obou nohou, lezení a slézání na menší překážky a jízdu na tříkolce. V období předškolního věku se zdokonaluje běh, který byl do této doby nekoordinovaný. Dále by se dítě v období předškolního věku mělo naučit lézt po žebřinách, stát na jedné noze s udržení rovnováhy a házet míčem na cíl. Kolem 6. roku by již mělo být schopno zvládnout složitější pohybovou koordinaci tedy jízdu na koloběžce, kole s přídatnými kolečky a plavání. Velký význam pro toto období má rozvoj sebeobsluhy (Opatřilová 2010, s. 47; Šimíčková-Čížková et al. 2008, s. 68).

2 JEMNÁ MOTORIKA

Vyskotová a Macháčková (2013, s. 10) ve své knize zmiňují definici jemné motoriky od zahraničních autorů – „*Jemná (obratná, obratnostní, šikovnostní, dovednostní atd.) motorika je definována jako schopnost obratně kontrolovaně manipulovat malými předměty v malém prostoru.*“ (Berger et al. 2009, s. 145).

Jemnou motoriku můžeme definovat jako „manuální zručnost“ - tedy schopnost manipulovat s drobnými předměty, především pomocí rukou, ale též pomocí úst či nohou. Provedené pohyby jsou uskutečněny díky drobným svalům. Jemná motorika je důležitá při kreativních činnostech člověka, umožňuje manipulaci s psacími potřebami, nůžkami, drobnými předměty a také při sebeobsluze např. jezení příborem. S jemnou motorikou souvisí manipulační aktivita, oromotorika, logomotorika, mimika, vizuomotorika a grafomotorika (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 10; Šimíčková-Čížková et al. 2008, s. 68; Dvořáková et al. 2015, s. 83–84).

2.1 Manipulace

Manipulaci neboli manuální činnost vykonává člověk při složité práci, kde je zapotřebí uskutečnit složitě koordinovaný pohyb či odborně zacházet s určitým předmětem. Manipulace neprobíhá pouze pomocí rukou, ale využíváme i další části těla jako jsou ústa a nohy (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 10).

Formy manipulace se navzájem mohou prolínat a kombinovat dle potřeby. Manipulovat s předměty se dá pomocí úchopů, úderů a tlaku prsty či dlaní. Při zapojení jedné ruky do pohybu hovoříme o manipulaci monomanuální, avšak častěji využíváme bimanuální manipulaci, tedy zapojení obou rukou. Při některých činnostech dokonce využíváme i dolní končetiny nebo další části těla (např. řízení auta) (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 11).

2.2 Komunikační motorika

Komunikační motorika slouží k precizním pohybovým sekvencím, k dorozumívání při předávání informací, a to zejména prostřednictvím neverbální komunikace. Neverbální komunikace podporuje mluvenou řeč, popřípadě ji může zcela nahradit. V tomto případě komunikujeme a vyjadřujeme emoce skrze mimiku, postoj těla a gestikulaci. Abychom správně a naplno využívali možností neverbální komunikace je zapotřebí koordinovat mimické svalstvo s končetinami našeho těla (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 13).

Oromotorika

Oromotorika jsou pohyby mluvidel, které užíváme například při jídle (žvýkání, polykání, sání atd.) (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 13).

Logomotorika

Logomotorika je pohyb mluvidel, který používáme při artikulované řeči, jako součást verbálního sdělování informací. Během řeči zapojujeme svaly v oblasti úst, nadechujeme a vydechujeme, zapojujeme hlasivky, koordinujeme rty a jazyk s mimikou a gestikulací (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 14).

Mimika

Mimika zachycuje pomocí svalů obličeje naše myšlenky, záměry, pocity a emoce. Při komunikaci je důležitý i oční kontakt (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 17).

2.3 Vizuomotorika

Vizuomotorika se zaměřuje na koordinaci očních pohybů s pohyby těla. Vizuomotorika je velice důležitá při manipulaci a grafomotorice. Souvisí také se zrakovou pamětí, jako příklad mohou uvést zrakové zapamatování tvaru písmena, které později dítě pomocí manipulace s tužkou zapíše na papír (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 17; Dvořáková et al. 2015, s. 84).

2.4 Grafomotorika

Opatřilová (2010, s. 77) ve své knize definuje grafomotoriku jako soubor psychomotorických činností, které využíváme při psaní. Vyskotová a Macháčková (2013, s. 15) uvádí, že se nejedná pouze o psaní, ale o celkové grafické činnosti jako např. kresba, malba, rýsování a obkreslování.

Rozvoj grafomotoriky je velice individuální a souvisí s celkovým rozvojem koordinace ruky a oka. Je zde také důležitá vnitřní motivace dítěte, příležitosti ke kreslení a dostupnost vhodných pomůcek. První projevy grafomotoriky jsou spontánní, děti zachycují svět kolem sebe, své zážitky a pocity. Je běžné, že děti stejného věku, zobrazují kresby se stejnými prvky (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 15).

Looseová et al. (2007, s. 58–61) v knize Grafomotorika pro děti předškolního věku uvádějí přehled grafomotorického vývoje dětí od 2. měsíce života až do 8 let. Grafomotorický vývoj viz. příloha č. 1.

Kreslicí a psací potřeby

Při výběru kreslicích a psacích potřeb je důležité se zaměřit na účel daného náčiní. Pokud chceme vybarvovat plochu je vhodné volit barvy (vodové, temperové) a štětec či houbičku nebo pastelky se širokou tuhou, tak aby se plocha zabarvovala snáze a rychleji. Naopak pokud je našim cílem procvičování grafomotoriky volíme obyčejnou tužku a pastelky, které mají měkkou tuhu, takže jejich stopa zanechává sytou barvu i bez zbytečného tlaku na psací náčiní. Při výběru vhodné potřeby pro psaní je nutné se zaměřit také na tvar. Vybíráme ty pomůcky, které podporují děti ve správném uchopení a mají odpovídající velikost pro zacházení dětskou rukou. Mezi vhodné pomůcky patří tzv. trojhranný program, který nabízí tužky, pastelky i štětce v trojúhelníkovém průměru. Z výše zmíněného vyplývá tedy, že za nevhodné považujeme potřeby s tvrdou tuhou, které nutí dítě nadměrnému tlaku na podložku, dále příliš tlusté či krátké tužky, fixy a pastelky. Na trhu můžeme najít i tzv. čtyřhranný program, který považujeme též za nevhodný, protože neumožňuje bezproblémový úchop špetkovým stylem držení (Bednářová a Šmardová 2011, s. 48).

Poloha těla při kreslení a psaní

Správná poloha při manipulaci s psacím náčiním je velice důležitá, protože ovlivňuje pohyb jednotlivých kloubů, jejich uvolnění a koordinaci. Běžná poloha při kreslení a psaní, kterou využíváme téměř každý den, je poloha vsedě (Bednářová a Šmardová, 2011, s. 49).

Pro malé děti je vhodné začít polohou **vstoje**, tedy stát u svislé plochy na kterou může dítě kreslit, např. na papír připevněný na zdi nebo tabuli ve výšce očí. Vstoje se dá také kreslit u vodorovné plochy v předklonu, kdy je papír připevněn na stole a kreslicí ruka se neopírá o stůl. Dítě díky této poloze má dostatek prostoru na volný pohyb ruky, zejména ramenního kloubu (Bednářová a Šmardová 2011, s. 49).

Další vhodnou polohou pro malé děti je poloha **vkleče**. I u této polohy má dítě dostatek prostoru a pohyb vychází z ramenního kloubu. Papír je připevněný na zemi a nedominantní rukou se dítě opírá o zem, druhou rukou kreslí. Mimo připevněného papíru můžeme dětem nabídnout i netradiční obměnu kresby mokrou houbičkou na lino nebo křídami na chodník (Bednářová a Šmardová 2011, s. 49).

Poslední zmíněnou a vhodnou polohou pro psaní a kresbu je poloha **vsedě**. Nutností je mít vhodný nábytek (stůl a židli) přizpůsobený pro dítě. Na trhu najdeme nastavitelné židle a psací stoly, které se dají upravit dle výšky dítěte a „porostou“ s ním několik let. Při sezení je totiž nutné mít chodidla opřena celou plochou o zem. Dítě sedí plnou vahou na celém sedadle, kolena jsou mírně ohnuta a předloktí leží volně na stole. Ramena drží ve stejné výšce a hlava

by měla být od desky stolu vzdálena přibližně 25–30 cm. Když dítě splní všechny více zmíněné požadavky, můžeme říct, že sedí stabilně. Před začátkem psaní je nutné se ještě zaměřit na dostatek prostoru na stole, aby ruku nic neomezovalo v plynulém pohybu. Při nedostatku místa dítě nemůže zapojit pohyb celé paže od velkých kloubů, a to způsobí následný tlak na podložku a špatné postavení ruky (Bednářová a Šmardová 2011, s. 49).

Uvolňovací cviky

Uvolňovací cviky by měly předcházet procvičení jemné motoriky. Cviky mají za úkol uvolnit a zpřesnit koordinaci především od ramenního kloubu přes loketní kloub. Pokud by se tyto velké klouby nedostatečně rozcvičily, hrozí že pohyb bude vycházet pouze ze zápěstí, a to zapříčiní neplynulý posun po papíře (Bednářová a Šmardová 2011, s. 58).

Cviky vykonáváme s dětmi před každým kreslením v pozdějších letech před každým psaním. Dítě má dopředu stanoveny, kudy má vést tužku, takže je pro něj snadnější stopu vést. Vhodné je zařazovat také pomůcky, které nejsou k rozvoji grafomotoriky primárně určené, např. tác s moukou, do které děti kreslí prstem (Pšeničková 2012).

Bednářová a Šmardová (2011, s. 58) dělí uvolňovací a rozcvičovací grafomotorické cviky do 3 skupin podle obtížnosti. První dvě skupiny jsou dle nich vhodné pro předškolní věk a třetí pro školní věk.

- **I. skupina** – Nejméně náročné cviky na uvolnění. Tzv. „závodní dráhy“ dětem napomáhají držet směr vedení tahu tužkou. Tah provádí dítě vždy zleva doprava, plynule, jedním nepřerušovaným tahem. Při práci s těmito cviky je vhodné vymýšlet motivaci (např. autíčka, běžec, kulička) a měnit obtížnost dle individuálních schopností dětí (Bednářová a Šmardová 2011, s. 58–59).
- **II. skupina** – Náročnější cviky na koordinaci ruky a oka. Najdeme zde obtahovací a jednotažné obrázkové cviky. I zde se dítě snaží o plynulý a nepřerušovaný pohyb tužkou. Minimální velikost obrázkového cviku je A4 (Bednářová a Šmardová 2011, s. 60–61).
- **III. skupina** – Předpokládá dobře zvládnuté cviky z předchozích skupin. Nejedná se o uvolňovací cviky, ale o přímé rozvíjení grafomotoriky a vizuomotorické koordinace. Dítě obkresluje a doplňuje horní a dolní kličky, oblouky, zátrhy atd. (Bednářová a Šmardová 2011, s. 61).

2.5 Způsoby úchopů v jemné motorice

Vyskotová a Macháčková (2013, s. 53) ve své knize definují úchop jako „*aktivní dotyk předmětu rukou za spoluúčasti hmatu s bližším cílem dotýkané udržet, s eventuálním dalším cílem užít držené k určité činnosti.*“ Můžeme tedy říct, že se jedná o vzájemné působení ruky a předmětu, který chceme uchopit.

Existuje velké množství úchopů. Abychom vybrali ten správný úchop, je potřeba zvážit možnosti naší ruky ve vztahu k předmětu (velikost předmětu a naší dlaně, hmotnost předmětu a sílu naší ruky, tvar předmětu, teplotu předmětu atd.). Dále je nutné promyslet účel našeho uchopeného předmětu. Při uchopení a následném pohybu vertikálním směrem je zapotřebí síla a co největší kontakt s plochou předmětu. Naopak při úchopu a pohybu horizontálním směrem využíváme obratnosti a zároveň využíváme úchop s několika menšími plochami dotyku (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 54).

Úchop dělíme na tři základní fáze – fázi přípravnou, fázi úchopu a fázi uvolnění.

Přípravná fáze (prepozice) – Tato fáze slouží jako příprava na samotný úchop. Přípravnou fázi můžeme rozdělit na dílčí úseky – orientaci, přiblížení a vlastní prepozici. Ze zmíněných úseků nám vyplývá, že se nejprve orientačně seznámíme s předmětem pohledem a zvážíme všechny jeho vlastnosti, které ovlivní náš úchop. Následně se k předmětu dle potřeby přiblížíme a zaujmeme vhodnou pozici, ze které předmět budeme uchopovat.

Úchopová a manipulační fáze – Tato fáze započne okamžikem uchopení předmětu a následnou manipulací s ním.

Uvolnění – V této fázi daný předmět pokládáme na předem zvolené místo, uvolňujeme náš úchop a oddalujeme naši ruku od předmětu (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 54–55).

Vyskotová a Macháčková (2013, s. 55) však ještě zmiňují fáze úchopu dle Pfenningerové (1984), která má 5 fází. První fází je aproximace (přiblížení ruky k předmětu), další je detenze (otevření dlaně a příprava prstů), konkluze (úchop předmětu odpovídající silou), retence (sevření a manipulace s předmětem) a relaxace (uvolnění úchopu, položení předmětu).

2.5.1 Statické úchopy

Statické neboli izometrické úchopy nám slouží k uchopení a následném udržení předmětu v prostoru. Podle míry zapojení částí naší ruky dělíme úchopy na prstové, dlaňové a symetrické (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 97). Fotografie jednotlivých úchopů viz. příloha č. 2–13.

Prstové úchopy

Prstové úchopy dělíme podle počtu zapojených prstů na úchopy bidigitální a pluridigitální (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 57).

Bidigitální úchop – úchop palce a ukazováčku, výjimečně i prostředníčku. Tento způsob úchopu dvou (popřípadě tří) prstů je velice precizní. Typy bidigitálních úchopů:

- **Úchop s termální opozicí palce** – nehtový úchop (příloha č. 2)

Nejpřesnější typ úchopu. Tento typ úchopu využíváme pro držení drobných předmětů (např. jehly). Dotyk palce a ukazováčku probíhá konečky prstů nebo nehty.

- **Úchop se subtermální opozicí palce** – štipkový úchop (příloha č. 3)

Využíváme při uchopování větších předmětů. Úchop provádíme bříšky prstů palce a ukazováčku.

- **Úchop se subtermálně-laterální opozicí palce** – klíčový úchop (příloha č. 4)

Při tomto typu úchopu palec tlačí přibližně na střed hrany ukazováčku. Spojí se tak bříško palce a radiální strana ukazováčku.

- **Úchop interdigitální latero-laterální** – cigaretový úchop (příloha č. 5)

Úchop, na kterém se podílejí dva sousedící prsty s výjimkou palce. Nejčastěji se na tomto úchopu podílí ukazováček a prostředníček. Kromě úchopu cigarety, jak již název napovídá, se tento úchop dá využít i při pletení copánků (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 57).

Pluridigitální úchop – úchop palce a dalších nejméně dvou prstů. Podle počtu zapojených prstů dělíme pluridigitální úchop na:

- **Tridigitální úchop** – špetkový úchop (příloha č. 6)

Špetkový úchop je považován za správný úchop psacího náčiní a děti se s ním seznamují už od počátku nástupu do mateřské školy. Špetkový úchop je konán za pomoci tří prstů – palce, ukazováčku a prostředníčku. Tužka je mezi bříšky palce a ukazováčku, prostředníček podpírá tužku zesponu hranou bříška. Zbývající prsty jsou lehce přitisknuté k prostředníčku. Dlaň zůstává volná, není v křeči. Prsty jsou vzdáleny cca 3 cm od hrotu tužky. Pokud u dětí přetrvávají potíže se správným úchopem tužky, je možné využít speciální násadky na tužky, které dětem pomáhají zanechat prsty na správném místě (Bednářová a Šmardová 2011, s. 50–51).

Tento úchop nevyužíváme pouze při kreslení a psaní, jak bylo zmíněno, ale uplatňujeme ho i při ostatních běžných činnostech, které vykonáváme každý den. Jako příklad mohu uvést jedení příborem, šroubování uzávěru lahve či solení pomocí špetky prstů.

– **Tetradigitální úchop** (příloha č. 7)

Na tomto úchopu se podílí palec a další tři prsty. Můžeme tak uchopit rozměrově větší předměty.

– **Pentadigitální úchop** (příloha č. 8)

Při tomto typu úchopu využíváme všech pět prstů. Dle velikosti předmětu máme při úchopu buď prsty u sebe (v případě menší velikosti předmětu) nebo prsty od sebe vzdáleny a uzpůsobeny tvaru předmětu (v případě větší velikosti).

– **Ploché digitální úchop** (příloha č. 9)

Jedná se vlastně o předchozí pentadigitální úchop, akorát zde uchopujeme ploché předměty. Podle velikosti roztahujeme prsty, abychom zajistili rovnováhu a stabilní držení uchopeného předmětu (např. talíře) (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 58–61).

Dlaňové úchopy

Dlaňové úchopy vykonáváme zapojením prstů a dlaně.

– **Digitopalmární úchop** (příloha č. 10)

Digitopalmární úchop provádíme ohnutím dlaně a zapojením prstů s výjimkou palce. Palec se tohoto úchopu neúčastí, pouze se opírá o ostatní prsty.

– **Plný dlaňový úchop** (příloha č. 11)

Zde využíváme celou dlaň a všechny prsty, tedy i palec. Tento úchop využíváme při uchopování těžkých předmětů. Pokud se v tomto úchopu dotkne palec ukazováčku je úchop ještě o něco silnější. Plný dlaňový úchop používáme i při mačkání papírů či zpracovávání modelíny.

– **Cylindrický dlaňový úchop** (příloha č. 12)

V tomto typu úchopu svírá dlaň a prsty velký předmět, který je nutné držet pevně (např. láhev či tenisová raketa).

– **Sférický dlaňový úchop** (příloha č. 13)

Sférický dlaňový úchop využíváme k úchopu kulatých věcí, popřípadě vajíček apod. Úchop vykonává celá dlaň a tři až pět prstů, podle váhy a velikosti předmětu (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 61–62).

2.5.2 Dynamické úchopy

Mezi úchopy dynamické řadíme úchop, který je spojen s manipulací prstů a předmětem. Nejedná o pouze o úchop a držení předmětu, ale je nutné vykonat další motorický úkon. Řadíme sem lusknutí a další složitější aktivity jako manipulace se zapalovačem, stříhání nůžkami či mačkání rozprašovače (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 64–65).

2.6 Vývoj jemné motoriky do 6 let

Počátky vývoje jemné motoriky začínají již v prenatálním období a postupně se během jednotlivých období jemná motorika zdokonaluje. V této podkapitole se zaměříme na prenatální období, novorozenecké období, kojenecké období, batolecí období a období předškolní věku (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 26).

Prenatální období

V tomto období se začínají tvořit horní končetiny a postupně se vyvíjí všech 5 prstů. Zpočátku jsou tyto prsty spojené blánou, která se pomalu ztrácí a začínají se objevovat nehty. Ještě nenarozené dítě se dokáže v těle matky pohybovat. Pohyby vykonávají horní i dolní končetiny. V tomto období je schopno nenarozené dítě pohybovat rukami kolem hlavičky a vložit palec do úst (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 26).

Novorozenecké období

Novorozencem se stává dítě ihned po porodu a toto období trvá prvních 6 týdnů jeho života. V těchto týdnech se dítě adaptuje a přizpůsobuje novým podmínkám. Porodní váha novorozeného dítěte je cca 3000–4000 g, měří okolo 48–52 cm. Novorozenec prospí až 22 hodin denně, zbylé hodiny slouží k uspokojování jeho potřeb (Šimíčková-Čížková et al. 2008, s. 43).

Pohyby v tomto období jsou spontánní, reflexní, rychlé a nekoordinované. Novorozenci často zatínají ruce v pěst. Pokud do jejich dlaně vložíme prst, díky uchopovacímu reflexu, ho zmáčknu. Pohyb však není vědomý, jedná se pouze o reflex. (Opatřilová 2010, s. 59; Šimíčková-Čížková et al. 2008, s. 44).

Kojenecké období

Kojenecké období navazuje na období novorozence, tedy od 6. týdnu života do jednoho roku. Během této doby zaznamenáváme největší přírůstek výšky a váhy. Děti na konci

kojeneckého období měří cca 75 cm a váží 10–11 kg. V této době také dítě prožívá svůj nejintenzivnější vývojový úsek (Šimíčková-Čížková et al. 2008, s. 49).

U kojenců se výrazně rozvíjí hrubá motorika (pasení koníčků, učí se sedět, leze po čtyřech, stojí u nábytku a chodí za ruku). Co se týče jemné motoriky, ruka se začíná pomalu uvolňovat. Kolem 4. měsíce si dítě uchopuje vzájemně ruce. V půl roce dítě začíná uchopovat předměty, které má na dosah, díky dlaňovému úchopu. Nejprve uchopuje předměty do obou rukou, postupně se učí držet předmět pouze jednou rukou a předávat si ho z jedné ruky do druhé. Kolem 9. měsíce začíná kojenec zapojovat při pohybu palec, a tím objeví nový způsob úchopu tzv. klešťový úchop. Díky tomuto úchopu je dítě možno uchopit i malé předměty. Celý vývoj jemné motoriky v tomto období závisí na hře (Opatřilová 2010, s. 59–60; Šimíčková-Čížková et al. 2008, s. 53–54).

Období batolete

Za dítě batolecího věku považujeme dítě od 2 do 3 let. Oproti předešlému období se růst zpomaluje, přesto dítě vyrostne o cca 17–18 cm a přibere kolem 4 kg. Děti se v tomto věku učí základům osobní hygieny (učí se ovládat a hlásit svou potřebu vyprazdňování, mýt si ruce) a sebeobsluhy (oblékání, pití z hrnečku, jezení lžičkou) (Šimíčková-Čížková et al. 2008, s. 61).

Vývoj hrubé motoriky je výrazný i v tomto období, stejně tak i vývoj řeči. Děti začínají samostatně chodit, postupně se učí běhat, začínají s chůzí do schodů, jezdí na tříkolce, napodobují pohyb dospělého a chytají míč. Pohyby jemné motoriky a manipulace se stávají koordinovanější a přesnější. Velice oblíbená je hra s kostkami, při které staví kostky na sebe. Dítě zvládne pomocí prstů přendat korálky do nádoby, navlékat je na tkaničku nebo listovat v knize. I v tomto období má velký význam v celkovém vývoji hra. Kolem 1,5 roku se objevují první pokusy o kresbu. Tužku drží dítě zatím celou dlaní, pohybuje při kresbě celým tělem, takže pohyby jsou nahodilé a nepřesné. Tomuto stylu kresby říkáme čmárání. Postupně se kresba zkvalitňuje a ve 2 letech dítě kreslí svislé čáry a kruhy (Opatřilová 2010, s. 60; Šimíčková-Čížková et al. 2008, s. 53–54).

Období předškolního věku

Mezi 3. a 6. rokem se začíná vývoj zpomalovat, pohyby jsou však koordinovanější. Můžeme si všimnout prvních znatelných rozdílů mezi dětmi. Děti se více zajímají o své okolí, manipulují s věcmi. Jejich sebeobsluha se také zlepšuje, zvládnou se samostatně najíst, zapínají a rozepínají knoflíky na oblečení, obují si boty. Rozvíjí se u nich manuální zručnost, lépe manipulují s psacími potřebami, učí se stříhat nůžkami a modelují z plastelíny. Upřednostňují

jednu ruku a tím si vyhraňují lateralitu. Pětileté dítě zvládne nakreslit základní geometrické tvary, nakreslí postavu s detaily. Předškolní děti mají velice oblíbené konstruktivní hry, proto je vhodné jim nabízet stavebnice (Opatřilová 2010, s. 61; Šimíčková-Čížková et al. 2008, s.68; Vyskotová a Macháčková 2013, s. 33–36).

Dle Vyskotové a Macháčkové (2013, s. 36) neprobíhá motorický vývoj stejně u obou pohlaví. Děvčata kolem 5. roku bývají pokročilejší v řečových funkcích, naopak chlapci mají více rozvinuté neverbální prostorové funkce a lépe pracují se vzorci a tvary. Především vývoj v období předškolního věku je velice individuální a případné zpoždění v motorických dovednostech dítě zpravidla během jednoho roku „dožene“.

2.7 Aktivity rozvíjející jemnou motoriku

Činnosti pro rozvoj jemné motoriky mají za úkol zlepšovat a regulovat pohyby rukou tak, aby práce byla do budoucna velice přesná a snadnější (Doyon-Richard 2010, s. 27).

K rozvoji jemné motoriky u dětí přispívají i každodenní přirozené příležitosti. Děti chtějí zpravidla pomáhat rodičům v domácnosti, ale častokrát jim to není umožněno. Stojí za tím obavy z nedostatečné zručnosti dětí, strach z rozbití předmětu, pomalá práce dětí a nedostatek času. Tím pádem je dítě ochuzeno o možnost si věci vyzkoušet a posunout dopředu ve svých dovednostech (Bednářová a Šmardová 2011, s. 44).

Při rozvoji jemné motoriky můžeme využívat různé pomůcky, jako např. stavebnice, puzzle, drobné mince, korálky, papírové kapesníky, kuličky, gumičky, přírodniny atd. V jednotlivých činnostech by dítě mělo vidět smysl, proč to dělat, tedy vnitřní motivaci. Dále je důležité nechat dětem dostatek prostoru se s danou činností vypořádat (Doyon-Richard 2010, s. 27; Bednářová a Šmardová 2011, s. 44).

2.8 Vyšetření jemné motoriky

Při vyšetření jemné motoriky je důležité použít vhodný motorický test a uzpůsobit jeho provedení zvolenému cíli. K testům využíváme standardizované pomůcky, postupy promýšlíme a podáváme přesné instrukce pro všechny osoby plnící daný test tak, aby měli všichni stejné podmínky při jeho plnění (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 87).

Testování manipulace je obtížné, musíme se zaměřit jak na testovaného a jeho výkon, tak i na strategii a taktiku, zvolenou při plnění úkolu. Manipulační obratnost můžeme posuzovat například pozorováním testovaného, který plní zadaný úkol. Sledujeme přesnost a rychlost

manipulace. Při testování se snažíme o to, nestresovat testovanou osobu, abychom ji neodradili od dalších pokusů. Vhodné je testovat formou hry. Pokud nám při testování nejde o sledování času a rychlost manipulace testované osoby, můžeme během testování provést nenáročnou diagnostiku (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 89–90).

Testů vyšetřujících a hodnotících jemnou motoriku je spousta. Neobvyklejším testem je **kolíčekový test**, který vyžaduje precizní úchop kolíčku a následnou manipulaci s ním. Dalším testem je **test poklepový**, během kterého měříme rychlost poklepu nejčastěji ukazováčku. Test zaměřující se na plnění úkolů z běžných denních činností a díky němuž můžeme hodnotit zručnost testovaného se nazývá **úkolový test** (Vyskotová a Macháčková 2013, s. 91).

Příklady konkrétních testů dle Vyskotové a Macháčkové (2013, s. 92–97):

– **Funkční test ruky dle Masného**

Jedná se o orientační test, který zkoumá postavení ruky při úchopech.

– **Test skutečného množství použití (Actual Amount of Use Test)**

Test probíhající v laboratoři zkoumající používání postižené ruky při běžných činnostech. Osoby jsou při testování nahrávány. Jednotlivé činnosti se testovaným jedincům zadávají dle standardizovaného scénáře.

– **Devítikolíkový test (Nine-Hole Peg Test)**

Nýtkový test, při kterém testovaný zasouvá co nejrychleji devět kolíčků do dírek v destičce a následně je přendává do misky. Střídá se dominantní a nedominantní ruka.

– **Střední poklepový test**

Testovaný je vyzván k co nejrychlejšímu ťukání 3x za sebou v kruhu. Test je zaměřen na rychlost pohybu zápěstí a prstů.

– **Test s kostkami (Box and Block Test of Manual Dexterity)**

Testovaný přendává dominantní rukou barevné kostky v testovací krabici. Kostky přendává po jedné, z přihrádky do přihrádky přes dřevěnou přepážku.

3 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

„*Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku*“ (RVP PV 2008, s. 5). Dále stanovuje základní elementární poznatky, se kterými se děti seznamují skrze školní vzdělávací program tvořený na základě zmíněného RVP PV, který si však každá mateřská škola může upravit dle svých možností a potřeb (RVP PV 2008, s. 5).

Mezi hlavními principy RVP PV jsou zejména akceptace vývojových specifíků dětí předškolního věku, individuální přístup, vytvoření základních klíčových kompetencí, které jsou pro předškolní děti dosažitelné, zaměření na vzdělávací cíle, podmínky, obsah a výsledky zajišťujících kvalitu vzdělávání, zajištění srovnatelného vzdělávání v mateřských školách, umožnění přizpůsobit své vzdělávání dle regionálních možností a potřeb a vnitřní i vnější evaluace mateřské školy (RVP PV 2008, s. 5–6).

Cíle předškolního vzdělávání

Cíle RVP PV se dělí na čtyři kategorie: rámcové cíle, klíčové kompetence, dílčí cíle a dílčí výstupy. **Rámcové cíle** vyjadřují v obecné rovině univerzální záměry předškolního vzdělávání. **Klíčové kompetence** představují výstupy dosažené v předškolním vzdělávání. **Dílčí cíle** vyjadřují v oblastní úrovni konkrétní záměry spadající k určité vzdělávací oblasti. **Dílčí výstupy** odpovídají dílčím cílům tedy jejich poznatkům, dovednostem, postojům a hodnotám (RVP PV 2008, s. 9).

Vzdělávací obsah RVP PV

Vzdělávací obsah představuje hlavní prostředek vzdělávání dětí v mateřské škole ve věku od 2 do 6, popřípadě do 7 let. Vzdělávací obsah slouží k naplnění vzdělávacích záměrů a dosažení vzdělávacích cílů. V RVP PV je vzdělávací obsah uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí – **biologická oblast** (Dítě a jeho tělo), **psychologická oblast** (Dítě a jeho psychika), **interpersonální oblast** (Dítě a ten druhý), **sociálně-kulturní** (Dítě a společnost) a **environmentální** (Dítě a svět) (RVP PV 2008, s. 13–14).

Vzdělávací oblasti RVP PV

Jak bylo výše zmíněno, vzdělávací obsah RVP PV je rozdělen do pěti vzdělávacích oblastí, které jsou pojmenovány – Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě

a společnost, Dítě a svět. Oblasti jsou zpracované srozumitelně. Každá oblast obsahuje **dílčí cíle** (co by měl učitel u dětí podporovat), **vzdělávací nabídku** (neboli prostředek vzdělávání, nabídku činností), **očekávané výstupy** (schopnosti, poznatky a dovednosti, které děti dokážou prakticky využít při ukončování předškolního vzdělávání, nejsou však pro dítě povinné) a **rizika** (varování před možnými hrozbami při vzdělávání) (RVP PV 2008, s. 14–15).

3.1 RVP PV a rozvoj jemné motoriky

Rozvoj jemné motoriky v období předškolního věku je velice potřebný pro další vzdělávání, proto jsou jemné motorice věnovány některé dílčí vzdělávací cíle a očekávané výstupy. Nejvíce zastoupenou oblastí je oblast biologická (Dítě a jeho tělo), ale zmínky o jemné motorice nalezneme i v ostatních oblastech.

Dítě a jeho tělo

Tato oblast je zaměřená na fyzický rozvoj dítěte, jeho růst, tělesnou a pohybovou zdatnost, sebeobslužné a manipulační činnosti, zdravé životní návyky a postoje (RVP PV 2008, s. 15–16).

Mezi konkrétní činnosti rozvíjející jemnou motoriku bych do této oblasti zařadila:

- házení a chytání míče, užívání různého náčiní při pohybových hrách
- napodobování jednoduchého pohybu dle vzoru
- vnímání a rozlišování pomocí smyslů, především hmatu
- hry rozvíjející koordinaci ruky a oka
- zacházení s předměty denní potřeby, s drobnými pomůckami
- zacházení s grafickým a výtvarným materiálem – tužky, barvy, nůžky, papír, modelovací hmota, lepidlo, štětec
- hra na hudební nástroj – např. Orffovy nástroje
- základní sebeobsluha – hygiena, stolování, oblékání, svlékání, obouvání
- jednoduché pracovní úkony – uklidit po sobě, práce na zahradě
- konstruktivní a grafické činnosti – stavebnice, kresba postavy

Dítě a jeho psychika

Psychologická oblast se dělí na další tři podoblasti – Jazyk a řeč; Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace; Sebepojetí, city a vůle. Cílem celé této

oblasti je podpora duševního zdraví, psychické zdatnosti a odolnosti, rozvoj dětského intelektu, rozvoj řeči a jazyka, tvořivosti a kreativity (RVP PV 2008, s. 17–22).

Mezi konkrétní činnosti spadající do této oblasti a související s jemnou motorikou bych zařadila:

- grafické napodobování symbolů, tvarů, čísel a písmen
- užívání gest
- sledování očima zleva doprava
- pozorování předmětů a určování jejich vlastností – velikost, materiál, dotek
- smyslové hry
- tvořivé hry – konstruktivní
- vyjadřování nálad pomocí mimiky – úsměv, hněv, pláč

Dítě a ten druhý

Oblast je zaměřená na interpersonální vztahy, vzájemné vztahy dětí, vztah dítěte a dospělého, komunikaci mezi nimi a bezproblémové fungování těchto vztahů. Tato oblast se tedy ani částečně nezaměřuje na jemnou motoriku (RVP PV 2008, s. 23–24).

Dítě a společnost

Sociálně-kulturní oblast se zaměřuje na dítě a jeho začlenění do společnosti, zmiňuje základní pravidla soužití s ostatními, seznamuje děti s kulturou a uměním (RVP PV 2008, s. 25–26).

Mezi konkrétní činnosti z této oblasti dotýkajících se jemné motoriky bych zařadila:

- skupinové konstruktivní hry, výtvarné projekty
- hry na povolání
- šetrné zacházení se svými i cizími pomůckami, hračkami

Dítě a svět

Poslední oblast se zaměřuje na seznámení dětí s okolním světem, se životním prostředím a přírodou (RVP PV 2008, s. 27–29).

Mezi konkrétní činnosti související s touto oblastí a jemnou motorikou bych zařadila:

- praktické užívání technických přístrojů a hraček
- praktické pokusy, manipulace s různými materiály a surovinami

EMPIRICKÁ ČÁST

4 Didaktická kniha pro rozvoj jemné motoriky

4.1 Vymezení metodologie empirického výzkumu

Empirická část bakalářské práce je věnována kvalitativnímu výzkumu. Stanovili jsme si hlavní výzkumnou otázku, která zní takto: „Změní se úroveň jemné motoriky u dětí předškolního věku během jednoho měsíce?“ Práce je tedy zaměřena na děti ve věku okolo 4–6 let a rozvíjení jejich jemné motoriky. Cílem bakalářské práce bylo vytvořit didaktickou knihu s aktivitami rozvíjejícími jemnou motoriku dětí. Vytvořenou knihu jsme aplikovali u dětí předškolního věku a na základě pozorování dětí při práci s knihou jsme vyhodnotili rozdíly, které nastaly během jednoho měsíce při plnění aktivit v didaktické knize.

Empirická část je věnována vytvořené didaktické knize s 10 aktivitami rozvíjejícími jemnou motoriku. Nalezneme zde postup výroby didaktické knihy a metodický návod, jak s knihou pracovat. V závěru empirické části je srovnání pokroků úrovně čtyř dětí.

Časovou dotaci na výrobu didaktické knihy odhadujeme na cca 14 dní, počítáme zde i nákup materiálu. Na samotnou práci s didaktickou knihou a pozorování vzniklých rozdílů u dětí potřebujeme 1 měsíc. Děti se s didaktickou knihou setkají 2x – jednou na zatačku měsíce, podruhé na konci měsíce. V mezičase budou dělat běžné aktivity jako do té doby. Na konci uvidíme, zda během měsíce udělaly pokrok v jemné motorice. Práce s didaktickou knihou zabere dítěti cca 15 minut, ale záleží zde na jeho věku, individuálních zvláštlostech a zkušenostech.

4.2 Tvorba knihy

Před začátkem tvorby didaktické knihy jsme si vytvořili návrh jednotlivých aktivit a celkovou podobu knihy. Inspiraci na jednotlivé aktivity jsme načerpali na internetové stránce Pinterest a poté jsem si aktivity modifikovali do naší požadované podoby pro využití v mateřské škole a přidali jednotlivým aktivitám didaktický ráz. Dalším krokem v naší přípravě bylo shánění materiálu na výrobu – látky, nažehlovacího vlizelínu, barevného filcu, různých druhů zapínání, lepidla na textil a tak dále. Kniha obsahuje celkem 10 stránek o rozměru 20x20 cm, uvnitř stránky je nažehlen vlizelín, aby stránce zajistil větší pevnost. Po ušití knihy následovalo stříhání a lepení filcové látky na jednotlivé aktivity. Popis tvorby jednotlivých aktivit nalezneme v další podkapitole. Tvorba knihy je fotograficky zaznamenaná v příloze č. 14.

4.3 Popis jednotlivých aktivit

4.3.1 Šroubovací housenka

Popis aktivity:

Na první straně se nachází hlava housenky, za kterou jsou přilepené vrchní části PET lahví, tedy šroubovací část s víčkem, znázorňující tělo housenky. Úkolem dětí je víčka odšroubovat a následně zase zašroubovat. Aktivita na šroubování víček rozvíjí u dětí tetradigitální úchop.

Výroba aktivity:

K výrobě šroubovací housenky potřebujeme 5 PET lahví s barevnými víčky, růžový filc, nalepovací oči, černý chlupatý drátek, černý fix na textil, pilku a brusný papír. Vršky PET lahví uřízneme pod šroubovací částí a hranu zjemníme brusným papírem. Z filcu vystříháme kruh o průměru 5 cm, na který nalepíme oči, tykadla z drátku a domalujeme obličej fixem. Nakonec vše pomocí lepidla připevníme na stránku knížky a necháme zaschnout.

Obrázek 1: Šroubovací housenka (zdroj: vlastní)

Metodický postup dané aktivity – šroubovací housenka:

- **Hlavní cíl:** Cílem této aktivity je rozvíjet jemnou motoriku, konkrétněji se aktivita zaměřuje na tetradigitální úchop, práci prstů a zápěstí. Cíle spadají do kategorie psychomotorických cílů.
- **Konkretizovaný očekávaný výstup:** Dítě manipuluje s víčky – šroubuje.
- **Použité organizační metody:** Individuální práce s konkrétním dítětem, u stolečku.
- **Použité metody výuky:** Hlavní metodou je praktická metoda – dítě samostatně manipuluje s knihou pod dozorem, metoda slovní – dítě dostává instrukce. Může se objevit i metoda názorně demonstrační – učitelka předvádí instruktáž práce s danou aktivitou.
- **Motivace:** „Podívej se na tuhle barevnou housenku. Housenka si pro tebe připravila úkol.“
- **Metodický postup:** Dítě sedí u stolu, učitelka mu sdělí zadání – „Odšroubuj víčka z těla housenky a zpět je našroubuj, barvy seřaď podle sebe.“ Dítě samostatně víčka odšroubuje a zašroubuje. V případě, že dítě neví, jak postupovat, učitelka mu ukáže, jakým způsobem se s víčkem manipuluje.
- **Zhodnocení:** Učitelka objektivně zhodnotí práci dítěte a výsledek si poznamená do tabulky. Dítě za provedenou aktivitu pochválí a podpoří k dalším úspěchům a případnému zlepšení.
- **Možná rizika:** Dítě při nepečlivé práci nenasadí zpět víčko a nezašroubuje ho.
- **Pedagogické zásady:** Hlavními zásadami, na které se klade důraz jsou zásady uvědomělosti, aktivity a zásada individuálního přístupu.

4.3.2 Zipová duha

Popis aktivity:

Tato aktivita pomáhá v trénování zapínání zipu na oblečení. Celkem jsou na stránce 4 zipy. Úkolem dětí je zipy rozepnout a zapnout. Zipy se dají rozepnout celé, tzn. děti při zapínání musí spojit konce k sobě a až poté posunovat jezdcem, stejně tak jako např. na bundě či mikině.

Výroba aktivity:

Na aktivitu pojmenovanou zipová duha budeme potřebovat 4 kostěné zipy, které mají konec, který se dá rozepnout. My jsme zvolili barvy duhy – červenou, žlutou, zelenou a modrou. Zipy ustrihneme na délku cca 13 cm, aby se vešly na stránku. Z bílého filcu vystříháme větší mrak. Pomocí lepidla přilepíme zipy odshora, spodních cca 5 cm necháme nepřilepených (aby mohly děti bez problému manipulovat s konci zipu). Přes vrch zipů nalepíme bílý mrak.

Obrázek 2: Zipová duha (zdroj: vlastní)

Metodický postup dané aktivity – zipová duha:

- **Hlavní cíl:** Cílem této aktivity je rozvíjet jemnou motoriku. Při aktivitě musí děti koordinovat ruku a oko, záměrně se soustředit a pracovat pečlivě. Cíle spadají do kategorie psychomotorických a afektivních cílů.
- **Konkretizovaný očekávaný výstup:** Dítě manipuluje se zipy – rozepíná a zapíná je.
- **Použité organizační metody:** Individuální práce s konkrétním dítětem, u stolečku.
- **Použité metody výuky:** Hlavní metodou je praktická metoda – dítě samostatně manipuluje s knihou pod dozorem a metoda slovní – dítě dostává instrukce. Může se objevit i metoda názorně demonstrační – učitelka předvádí instruktáž práce s danou aktivitou.
- **Motivace:** „Poznáš, co je na této stránce? Duha, správně! Jak se duha vytvoří? Když přší a svítí sluníčko. Teď nám tu duhu vytvoříš ty.“
- **Metodický postup:** Dítě sedí u stolu, učitelka mu sdělí zadání – „Vyber si dvě barvy zipu, které rozepneš a zpět zapneš.“ Dítě si vybere například červený a modrý zip. Zipy těchto barev rozepne. Při zapínání spojí dolní konce zipu a jezdcem posune vzhůru. V případě, že si dítě neví rady, jak postupovat, učitelka předvede správný postup manipulace se zipem.
- **Zhodnocení:** Učitelka objektivně zhodnotí práci dítěte a výsledek si poznamená do tabulky. Dítě za provedenou aktivitu pochválí a podpoří k dalším úspěchům a případnému zlepšení.
- **Možná rizika:** Dítě nedokáže samostatně spojit dolní konce zipu a zip zapnout.
- **Pedagogické zásady:** Hlavními zásadami, na které se klade důraz jsou zásady uvědomělosti, aktivity a zásada individuálního přístupu.

4.3.3 Ježek s kolíčky

Popis aktivity:

Na stránce jsou přilepeny 3 těla ježků bez bodlin. Ve spodní části stránky se nacházejí malé kolíčky. Úkolem dětí je každému ježkovi nasadit 3 kolíčky, které představují bodliny. Při této aktivitě děti trénují manipulaci s kolíčkem a rozvíjí tak úchop se subterminální opozicí palce (štipkový úchop).

Výroba aktivity:

Na výrobu ježka s kolíčky potřebujeme hnědý filc, černý filc, nalepovací oči, černou plochou tkaničku, menší kolíčky a lepidlo na textil. Z hnědého filcu vystříháme 3 tělíčka ježků (tvar připomínající slzu). Na tělíčka přilepíme oči a černá kolečka z filcu. Těla ježků nalepíme stránku cca ze 2/3, vrch tělíčka nepřilepíme, bude tzv. odstávat, aby se tam mohly připevňovat kolíčky. Na spodní část stránky přilepíme tkaničku dlouhou 12 cm pouze za její konce. Na tkaničku přiděláme kolíčky.

Obrázek 3: Ježek s kolíčky (zdroj: vlastní)

Metodický postup dané aktivity – ježek s kolíčky:

- **Hlavní cíl:** Cílem této aktivity je rozvíjet jemnou motoriku. Manipulace s kolíčkem rozvíjí úchop se subterminální opozicí palce. Dále pomáhá dítěti rozvíjet svou matematickou pregramotnost a počítat do 3. Cíle spadají do kategorie psychomotorických a kognitivních cílů.
- **Konkretizovaný očekávaný výstup:** Dítě manipuluje s kolíčky.
- **Použité organizační metody:** Individuální práce s konkrétním dítětem, u stolečku.
- **Použité metody výuky:** Hlavní metodou je praktická metoda – dítě samostatně manipuluje s kolíčkem pod dozorem, metoda slovní – dítě dostává instrukce. Může se objevit i metoda názorně demonstrační – učitelka předvádí instruktáž práce s danou aktivitou.
- **Motivace:** „Poznáš tato zvířátka? Jsou to ježci. Co jim chybí? Bodlinky. Ježci jsou smutní, že nemají své bodlinky. Pomoz jim je dát na záda.“
- **Metodický postup:** Dítě sedí u stolu, učitelka mu sdělí zadání – „Připevni každému ježkovi 3 kolíčky jako bodlinky.“ Dítě uchopuje postupně kolíčky a připevňuje je na těla ježků. Zároveň počítá, kolik bodlin ježkovi dává. Pokud dítě neví, jak s kolíčkem manipulovat, předvede mu učitelka správný postup.
- **Zhodnocení:** Učitelka objektivně zhodnotí práci dítěte a výsledek si poznamená do tabulky. Dítě za provedenou aktivitu pochválí a podpoří k dalším úspěchům a případnému zlepšení.
- **Možná rizika:** Dítě nepoužije dostatek síly k otevření kolíčku a tím pádem aktivitu nezvládne.
- **Pedagogické zásady:** Hlavními zásadami, na které se klade důraz jsou zásady uvědomělosti, aktivity a zásada individuálního přístupu.

4.3.4 Visací zámek

Popis aktivity:

Visací zámek je na stránce přidělaný pomocí očka z gumičky, do kterého je zavěšený. Klíč od tohoto zámku je na stránce pověšený na knoflíku. Úkolem dětí je uchopit klíček, vložit ho do zámku, klíčem otočit a tím zámek odemknout. Manipulací s klíčem děti rozvíjí úchop se subterminálně-laterální opozicí palce (klíčový úchop).

Výroba aktivity:

Visací zámek s klíčem přiděláme na stránku pomocí široké černé gummy, slabé kulaté gumičky a knoflíku. Ze široké gummy uděláme větší očko, konce sešijeme k sobě pomocí jehly a nitě. Na sešitý konec přišijeme knoflík. Sešité očko s knoflíkem pevně přilepíme lepidlem. Očkem protáhneme visací zámek a klíč od něj pověsíme na knoflík pomocí slabé kulaté gumičky.

Obrázek 4: Visací zámek (zdroj: vlastní)

Metodický postup dané aktivity – visací zámek:

- **Hlavní cíl:** Cílem této aktivity je rozvíjet jemnou motoriku. Aktivita se zaměřuje na úchop se subterminálně-laterální opozicí palce, pomáhá rozvíjet manipulaci s klíčem. Zároveň dítě musí koordinovat ruku a oko. Cíle spadají do kategorie psychomotorických cílů.
- **Konkretizovaný očekávaný výstup:** Dítě manipuluje se zámkem – odemyká a zamyká ho.
- **Použité organizační metody:** Individuální práce s konkrétním dítětem, u stolečku.
- **Použité metody výuky:** Hlavní metodou je praktická metoda – dítě samostatně manipuluje s knihou pod dozorem, metoda slovní – dítě dostává instrukce. Může se objevit i metoda názorně demonstrační – učitelka předvádí instruktáž práce s danou aktivitou.
- **Motivace:** „Teď tady máme těžký úkol. Zamknutý zámek, který musíme otevřít.“
- **Metodický postup:** Dítě sedí u stolu, učitelka mu sdělí zadání – „Vezmi si do ruky klíč a odemkni zámek.“ Dítě sundá klíč a správně ho uchopí. Do druhé ruky uchopí visací zámek. Klíč správně nasměruje do zámku a zasune ho. Otočí klíčem a zámek otevře. Otevřený zámek sundá z očka.
- **Zhodnocení:** Učitelka objektivně zhodnotí práci dítěte a výsledek si poznamená do tabulky. Dítě za provedenou aktivitu pochválí a podpoří k dalším úspěchům a případnému zlepšení.
- **Možná rizika:** Dítě bude mít problémy zasunout klíč. Dítě bude otáčet klíč na špatnou stranu.
- **Pedagogické zásady:** Hlavními zásadami, na které se klade důraz jsou zásady uvědomělosti, aktivity a zásada individuálního přístupu.

4.3.5 Různé druhy zapínání

Popis aktivity:

Na páté straně najdeme různé druhy zapínání – plastovou sponu, karabinu a knoflík. Úkolem dětí je každý druh zapínání rozepnout a následně zapnout. Touto aktivitou se děti učí zacházet s těmito druhy zapínání, které jim mohou pomoci např. při samostatném oblékání.

Výroba aktivity:

Na další aktivitu budeme potřebovat různé druhy zapínání. My jsme použili plastovou sponu, karabinu a knoflík. Dále potřebujeme širokou černou gumu a obdélník z filcu. Plastovou sponou provlékneme gumu a konec zašijeme, to samé uděláme i s karabinou. Druhý konec gumy přilepíme ke stránce, tak aby guma nebyla zcela napnutá a dalo se s ní dobře manipulovat. Knoflík našijeme pomocí jehly a nitě na gumu a protilehlý konec také přilepíme na stránku. Do filcového obdélníku vystříháme otvor, kterým knoflík provlékneme.

Obrázek 5: Různé druhy zapínání (zdroj: vlastní)

Metodický postup dané aktivity – různé druhy zapínání:

- **Hlavní cíl:** Cílem této aktivity je rozvíjet jemnou motoriku. Aktivita pomáhá rozvíjet manipulaci s různými druhy zapínání, se kterými se dítě může setkat v běžném životě např. při sebeobsluze. Cíle spadají do kategorie psychomotorických cílů.
- **Konkretizovaný očekávaný výstup:** Dítě manipuluje s různými druhy zapínání – rozepíná a zapíná je.
- **Použité organizační metody:** Individuální práce s konkrétním dítětem, u stolečku.
- **Použité metody výuky:** Hlavní metodou je praktická metoda – dítě samostatně manipuluje s knihou pod dozorem, metoda slovní – dítě dostává instrukce. Může se objevit i metoda názorně demonstrační – učitelka předvádí instruktáž práce s danou aktivitou.
- **Motivace:** „Podívej, máme tady takovéto pásky, jako jsou třeba na kalhotách. Ukaž mi, jak je zvládneš rozepnout.“
- **Metodický postup:** Dítě sedí u stolu a učitelka mu sdělí zadání – „Rozepni nejprve první sponu, poté karabinu, a nakonec rozepni knoflík. Až budeš mít vše rozepnuté, znovu to zapni.“ Dítě rozepne plastovou sponu za pomoci obou rukou a stlačením okrajů spony, poté rozepne karabinu tak, že posune vystouplou část karabiny dolů a tím ji otevře, nakonec rozepne knoflík. Po rozepnutí postupně zapne nejprve plastovou sponu zasunutím dvou částí spony do sebe, poté karabinu stlačením vystouplé části na karabině a navléknutím do kroužku a knoflík.
- **Zhodnocení:** Učitelka objektivně zhodnotí práci dítěte a výsledek si poznamená do tabulky. Dítě za provedenou aktivitu pochválí a podpoří k dalším úspěchům a případnému zlepšení.
- **Možná rizika:** Dítě neví, jak s daným druhem zapínání pracovat.
- **Pedagogické zásady:** Hlavními zásadami, na které se klade důraz jsou zásady uvědomělosti, aktivity a zásada individuálního přístupu.

4.3.6 Ovoce na patenty

Popis aktivity:

Na této straně najdeme velký filcový strom s patenty. Pod stromem je košík. Úkolem dětí je vyměnit ovoce na stromě – jablka za hrušky. Děti rozeznou patenty s jablky, vyndají hrušky z košíčku, hrušky zapnou pomocí patentů na strom a jablka zasunou do košíku. Tato aktivita pomáhá dětem rozvíjet manipulaci s patenty.

Výroba aktivity:

Jak již z názvu vyplývá na ovoce s patenty budeme potřebovat patenty, barevný filc (červená, zelená, hnědá, žlutá), lepidlo, jehlu a nitě (červenou, zelenou a žlutou). Z hnědého filcu vystříháme kmen stromu a košík, ze zeleného vystříháme korunu stromu, z červeného vystříháme 3 jablka a ze žlutého 3 hrušky. Na každé jablko a hrušku přišijeme odpovídající barvou vrchní části patentů. Na korunu stromu přišijeme zelenou nití 3 spodní části patentů. Kmen stromu nalepíme na stránku a na kmen dolepíme korunu stromu. Košík umístíme do spodní části stránky a po jeho zaobleném okraji ho ke stránce také přilepíme. Lepením po okraji nám vznikne kapsa, do které umístíme jeden druh ovoce. Druhý druh ovoce připevníme patenty na korunu stromu.

Obrázek 6: Ovoce na patenty (zdroj: vlastní)

Metodický postup dané aktivity – ovoce na patenty:

- **Hlavní cíl:** Cílem této aktivity je rozvíjet jemnou motoriku. Aktivita pomáhá rozvíjet manipulaci s patenty, kterou dítě může využít např. při samostatném oblékání. Cíle spadají do kategorie psychomotorických cílů.
- **Konkretizovaný očekávaný výstup:** Dítě manipuluje s patenty – rozepíná a zapíná je.
- **Použité organizační metody:** Individuální práce s konkrétním dítětem, u stolečku.
- **Použité metody výuky:** Hlavní metodou je praktická metoda – dítě samostatně manipuluje s knihou pod dozorem, metoda slovní – dítě dostává instrukce. Může se objevit i metoda názorně demonstrační – učitelka předvádí instruktáž práce s danou aktivitou.
- **Motivace:** „Co nám roste na stromě za ovoce? Jablka. A najdeš na stránce ještě jiné ovoce? Hrušky v košíku.“
- **Metodický postup:** Dítě sedí u stolu a učitelka mu sdělí zadání – „Sundej jablka ze stromu a přidělej místo nich hrušky. Sklizená jablka dej do košíku.“ Dítě rozepne patenty s jablky. Z košíku vyndá hrušky a pomocí patentů je přidělá na strom. Sundaná jablka zasune do košíku pod stromem.
- **Zhodnocení:** Učitelka objektivně zhodnotí práci dítěte a výsledek si poznamená do tabulky. Dítě za provedenou aktivitu pochválí a podpoří k dalším úspěchům a případnému zlepšení.
- **Možná rizika:** Dítě nezvládne spojit konce patentů k sobě a patent nezapne.
- **Pedagogické zásady:** Hlavními zásadami, na které se klade důraz jsou zásady uvědomělosti, aktivity a zásada individuálního přístupu.

4.3.7 Provlékání včelky

Popis aktivity:

Na stránce jsou nalepené 4 kytičky, které mají stonek z tzv. chlupatého drátku. Drátek je přilepen pouze za jeho konce, takže představuje jakési očko. Děti tímto očkem provlékají včelu z filcu přidělanou na tenké gumičce. Úkolem tedy je, aby včelka obletěla všechny kytičky. Při této aktivitě děti trénují koordinaci ruky a oka.

Výroba aktivity:

Na aktivitu provlékání včelky budeme potřebovat barevné filcy (růžový, červený, bílý, fialový, žlutý, zelený a černý), zelené chlupaté drátky, nalepovací oči, bílou slabou gumičku a lepidlo. Ze žlutého filcu vystříháme dva ovály, do kterých vložíme konec gumičky a slepíme k sobě. Ovál z obou stran nazdobíme pomocí černých proužků, bílých křídel a očí do podoby včely. Z barevných filců vystříháme 4 květy, přilepíme žlutá kolečka jako středy květů. Ze zeleného filcu vystříháme 4 listy. Zelené chlupaté drátky nastříháme na cca 7 cm. Konce drátků nalepíme na stránku, vznikne nám očko. Na vrchní část drátků nalepíme květ, na spodní část nalepíme list. Bílou gumičku, na které máme přidělanou včelu přilepíme na stránku a aktivita je hotová.

Obrázek 7: Provlékání včelky (zdroj: vlastní)

Metodický postup dané aktivity – provlékání včelky:

- **Hlavní cíl:** Cílem této aktivity je rozvíjet jemnou motoriku. Aktivita podněcuje děti koordinovat pohyby ruky a oka. Cíle spadají do kategorie psychomotorických cílů.
- **Konkretizovaný očekávaný výstup:** Dítě manipuluje s včelou – provléká jí očky.
- **Použité organizační metody:** Individuální práce s konkrétním dítětem, u stolečku.
- **Použité metody výuky:** Hlavní metodou je praktická metoda – dítě samostatně manipuluje s knihou pod dozorem, metoda slovní – dítě dostává instrukce. Může se objevit i metoda názorně demonstrační – učitelka předvádí instruktáž práce s danou aktivitou.
- **Motivace:** „Viš, co dělá včela? Sbírá pyl z kytiček a poté z něj dělá sladký med. Pomoz včelce obletět všechny kytičky.“
- **Metodický postup:** Dítě sedí u stolu a učitelka mu sdělí zadání – „Vezmi včelku do jedné ruky a zkus ji provléct tak, aby prolétla kolem každého stonku kytičky.“ Dítě uchopí do jedné ruky včelu a do vzniklých oček ze stonků včelu provlékají tam a zpět.
- **Zhodnocení:** Učitelka objektivně zhodnotí práci dítěte a výsledek si poznamená do tabulky. Dítě za provedenou aktivitu pochválí a podpoří k dalším úspěchům a případnému zlepšení.
- **Možná rizika:** Dítě neprovlékne včelu všemi stonky.
- **Pedagogické zásady:** Hlavními zásadami, na které se klade důraz jsou zásady uvědomělosti, aktivity a zásada individuálního přístupu.

4.3.8 Zavazování tkaničky

Popis aktivity:

Zavazování tkaniček u bot je jednou ze základních dovedností, které by se děti měly naučit. V knize nalezneme modrou botu z filcu, ve které je provlečena tenká kulatá tkanička. Úkolem dětí je tkaničku zavázat na mašličku. Pokud děti ještě tkaničku zavazovat neumí, ukážeme dětem postup zavazování. Při učení dětí lze využít některou z mnoha básniček, která dětem pomáhá zapamatovat si postup zavazování.

Výroba aktivity:

Na zavazování tkaničky budeme potřebovat modrý, bílý a šedý filc, lepidlo na textil, slabou černou tkaničku do bot a děrovačku. Z modrého filcu vystříháme tvar boty, z bílého vystříháme špičku boty, ze šedého kruh a slepíme všechny části k sobě. Pomocí děrovačky uděláme do modré části boty 4 dírký. Dírkami provlékneme tkaničku. Celou botu přilepíme pomocí lepidla na stránku.

Obrázek 8: Zavazování tkaničky (zdroj: vlastní)

Metodický postup dané aktivity – zavazování tkaničky:

- **Hlavní cíl:** Cílem této aktivity je rozvíjet jemnou motoriku. Aktivita podporuje nácvik vázání tkaniček u boty. Dalším cílem je rozvíjet koordinaci ruky a oka, trpělivost a přesnost. Cíle spadají do kategorie psychomotorických a afektivních cílů.
- **Konkretizovaný očekávaný výstup:** Dítě zaváže tkaničku na mašli.
- **Použité organizační metody:** Individuální práce s konkrétním dítětem, u stolečku.
- **Použité metody výuky:** Hlavní metodou je praktická metoda – dítě samostatně manipuluje s knihou pod dozorem, metoda slovní – dítě dostává instrukce. Může se objevit i metoda názorně demonstrační – učitelka předvádí instruktáž práce s danou aktivitou.
- **Motivace:** „Co je na této stránce? Bota. A má na sobě tkaničky. Umíš je zavázat?“
- **Metodický postup:** Dítě sedí u stolu a učitelku mu sdělí zadání – „Zavaž tkaničku na mašličku.“ Dítě uchopí konce tkaničky. Konce překříží a udělá uzel. Na pravém konci tkaničky vytvoří oko, kolem kterého omotá druhý konec tkaničky, provlékne ho do vzniklého oka uprostřed a utáhne. Lze využít i druhý způsob zavazování tkaničky pomocí dvou oček, se kterými se zvonu udělá uzel.
- **Zhodnocení:** Učitelka objektivně zhodnotí práci dítěte a výsledek si poznamená do tabulky. Dítě za provedenou aktivitu pochválí a podpoří k dalším úspěchům a případnému zlepšení.
- **Možná rizika:** Dítě nezná postup zavazování tkaniček u bot. Dítě se na ukázkou nesoustředí.
- **Pedagogické zásady:** Hlavními zásadami, na které se klade důraz jsou zásady uvědomělosti, aktivity a zásada individuálního přístupu.

4.3.9 Zasouvání dřívěk

Popis aktivity:

Na předposlední straně se nacházejí 4 shodně velké barevné obdélníky. Tyto obdélníky jsou přilepené ze tří stran na stránku. Zespoda obdélníku vzniká díra. Do této díry mají děti za úkol zasunout dřívko. Dřívka se nachází ve spodní části stránky v šedé kapse. Každé dřívko odpovídá barevně jednomu z obdélníku, tzn. červené dřívko děti zasunou do červeného obdélníku. Aktivita se také opírá o matematickou pregramotnost.

Výroba aktivity:

K vytvoření aktivity zasouvání dřívěk potřebujeme barevné filcy (červený, modrý, žlutý, zelený a šedý), lepidlo na textil a barevná dřívka (červené, modré, žluté a zelené). Z červeného, modrého, žlutého a zeleného filcu vystříháme obdélníky o rozměru 7x4 cm. Tyto obdélníky přilepíme vedle sebe na stránku, ale pouze po 3 okrajích (tzn. spodní část obdélníku nebude přilepená, vznikne kapsa). Ze šedého filcu vystříháme obdélník o rozměru 15x5 cm a přilepíme ho do spodní části stránky také pouze za 3 okraje. Do šedé kapsy zastrčíme barevná dřívka.

Obrázek 9: Zasouvání dřívěk (zdroj: vlastní)

Metodický postup dané aktivity – zasouvání dřívěk:

- **Hlavní cíl:** Cílem této aktivity je rozvíjet jemnou motoriku. Aktivita se též věnuje matematické pregramotnosti, dítě musí přiřazovat dle barev. Cíle spadají do kategorie psychomotorických a kognitivních cílů.
- **Konkretizovaný očekávaný výstup:** Dítě zasune dřívka do správných otvorů.
- **Použité organizační metody:** Individuální práce s konkrétním dítětem, u stolečku.
- **Použité metody výuky:** Hlavní metodou je praktická metoda – dítě samostatně manipuluje s knihou pod dozorem, metoda slovní – dítě dostává instrukce. Může se objevit i metoda názorně demonstrační – učitelka předvádí instruktáž práce s danou aktivitou.
- **Motivace:** „Co chybí těmto obdélníkům, aby vypadaly jako nanuky? Zkus vytvořit barevné nanuky.“
- **Metodický postup:** Dítě sedí u stolu a učitelka mu sdělí zadání – „Vyndej ze šedé kapsičky barevná dřívka. Barevné dřívko správně zasun do stejné barevného obdélníku a vytvoř tak nanuk.“ Dítě vyndá barevná dřívka ze šedé kapsy. Dřívka zasouvá zespod do barevných obdélníků dle barev. Vytvoří tak čtyři barevné nanuky. Dřívka zpět uklidí do šedé kapsy.
- **Zhodnocení:** Učitelka objektivně zhodnotí práci dítěte a výsledek si poznamená do tabulky. Dítě za provedenou aktivitu pochválí a podpoří k dalším úspěchům a případnému zlepšení.
- **Možná rizika:** Dítě neuposlechne pokynů a umístí dřívka do jiných obdélníků.
- **Pedagogické zásady:** Hlavními zásadami, na které se klade důraz jsou zásady uvědomělosti, aktivity a zásada individuálního přístupu.

4.3.10 Gumička na vlasy

Popis aktivity:

Poslední aktivitou je uvázání gumičky. Na stránce jsou přidělané vlasy vytvořené z vlny, přes které je růžový klobouk. Ukážu dětem, jak se manipuluje s gumičkou na vlasy, děti si činnost vyzkouší. Pokud mají děti zájem, mohou si vyzkoušet plést cop.

Výroba aktivity:

Na vytvoření poslední aktivity budeme potřebovat vlnu, růžový filc, lepidlo a gumičku na vlasy. Vlnu nastříháme na cca 14 cm dlouhé tkaničky, 10 tkaniček svážeme na jednom konci pomocí uzlu. Celkem potřebujeme 3 svázané vlny. Svázané vlny přilepíme za uzel ke stránce vedle sebe. Z růžového filcu vystříhneme klobouk, který nalepíme přes uzly. Vlasy z vlny svážeme gumičkou na vlasy.

Obrázek 10: Gumička na vlasy (zdroj: vlastní)

Metodický postup dané aktivity – gumička na vlasy:

- **Hlavní cíl:** Cílem této aktivity je rozvíjet jemnou motoriku. Pomocí této aktivity se děti učí manipulovat s gumičkou. Díky tomu si mohou děvčata či chlapci s dlouhými vlasy, samostatně upravit vlasy a stáhnout je gumičkou do culíku. Cíle spadají do kategorie psychomotorických cílů.
- **Konkretizovaný očekávaný výstup:** Dítě stáhne gumičkou vlasy k sobě – udělá culík.
- **Použité organizační metody:** Individuální práce s konkrétním dítětem, u stolečku.
- **Použité metody výuky:** Hlavní metodou je praktická metoda – dítě samostatně manipuluje s knihou pod dozorem, metoda slovní – dítě dostává instrukce. Může se objevit i metoda názorně demonstrační – učitelka předvádí instruktáž práce s danou aktivitou.
- **Motivace:** „Podívej se na tuhle holčičku, jaké má krásné vlasy. Ale fouká vítr a ona potřebuje udělat culík.“
- **Metodický postup:** Dítě sedí u stolu a učitelka mu sdělí zadání – „Vezmi do jedné ruky gumičku na vlasy a do druhé ruky vlasy. Gumičku navlékni na vlasy a pokus se udělat culík (zagumičkej vlasy).“ Dítě do jedné ruky („té šikovější“) uchopí gumičku, do druhé uchopí všechny vlasy z vlny. Gumičku na vlasy navlékne a pomocí křížení a opětovného navlékání ji začne utahovat. Pokud má dítě zájem může uplést na vlasech cop.
- **Zhodnocení:** Učitelka objektivně zhodnotí práci dítěte a výsledek si poznamená do tabulky. Dítě za provedenou aktivitu pochválí a podpoří k dalším úspěchům a případnému zlepšení.
- **Možná rizika:** Dítě nedokáže udržet všechny vlasy v jedné ruce a zároveň manipulovat druhou rukou s gumičkou.
- **Pedagogické zásady:** Hlavními zásadami, na které se klade důraz jsou zásady uvědomělosti, aktivity a zásada individuálního přístupu.

4.4 Práce s didaktickou knihou

S vyrobenou didaktickou knihou pro rozvoj jemné motoriky pracují děti ve věku okolo 4–6 let jednotlivě, pod dozorem učitelky. Učitelka by před zahájením práce měla dítěti zajistit klidné a nerušené prostředí. Dítě by mělo sedět pohodlně a správně u stolu, jako například při kreslení. Učitelka postupně sděluje zadání k úkolu na každé straně. Pokud dítě nerozumí zadání, znovu ho zopakuje, popřípadě se pokusí zadání sdělit jinými slovy. Učitelka kontroluje dítě při práci a výsledky svého pozorování zaznamenává do připravené tabulky. Záznamová tabulka pro práci s didaktickou knihou viz. příloha č. 15. V záznamové tabulce nalezneme vypsané aktivity z didaktické knihy a u nich 3 možnosti – zvládá, zvládá s dopomocí a nezvládá.

Pokud učitelka zahrne do záznamové tabulky „zvládá“, znamená to, že dítě po sdělení zadání zvládlo vypracovat zadaný úkol zcela samostatně, popřípadě s drobným slovním komentářem učitelky. Pokud si však dítě ani po drobném slovním komentáři s nápovědou či návodem neví rady, jak postupovat, přichází na řadu pomoc fyzická. Učitelka názorně předvede, jaký je postup při plnění úkolu, jak s danou pomůckou pracovat. Po předvedení aktivitu vyzkouší znovu dítě, pokud se mu povede splnit zadání úkolu, zaškrtnává učitelka do tabulky „zvládá s dopomocí“. Stejnou kolonku zaznamená i v případě, že dítěti pouze něco přidrží či jinak zasáhne do provedení. V případě, že dítě ani po názorné ukázce učitelkou není schopno aktivitu vykonat, zahrne učitelka v záznamové tabulce „nezvládá“.

Dítě s knihou může pracovat každý měsíc a na základě pozorování paní učitelkou, která si své poznatky zaznamenává do tabulky lze pozorovat jeho motorický vývoj. Pokud mladší děti nezvládnou udržet pozornost a splnit všechny aktivity z didaktické knihy najednou, lze práci s knihou rozdělit dítěti na více částí v průběhu dne, popřípadě týdne.

Děti ve věku 6 let, tedy před nástupem do základní školy, by měly být schopné zvládnout alespoň s dopomocí všechny aktivity obsažené v didaktické knize. Starší děti by také měly být schopni splnit všechny aktivity bez přestávky.

Didaktická kniha může sloužit v mateřské škole i při pravidelné pedagogické diagnostice, kterou učitelka v MŠ provádí během roku, a to konkrétně při hlubší diagnostice jemné motoriky konkrétního dítěte.

4.5 Konkrétní příklady práce dětí s didaktickou knihou z praxe

Během své souvislé praxe v mateřské jsme měli možnost vyzkoušet navrženou didaktickou knihu pro rozvoj jemné motoriky v praxi a získat tak odpověď na výzkumnou otázku – „Změní se úroveň jemné motoriky u dětí předškolního věku během jednoho měsíce?“ Děti tedy pracovaly s didaktickou knihou dvakrát, mezi pozorováními uběhl měsíc. Pro pozorování jsme si vybrali čtyři děti, každá věková kategorie tu má svého zástupce.

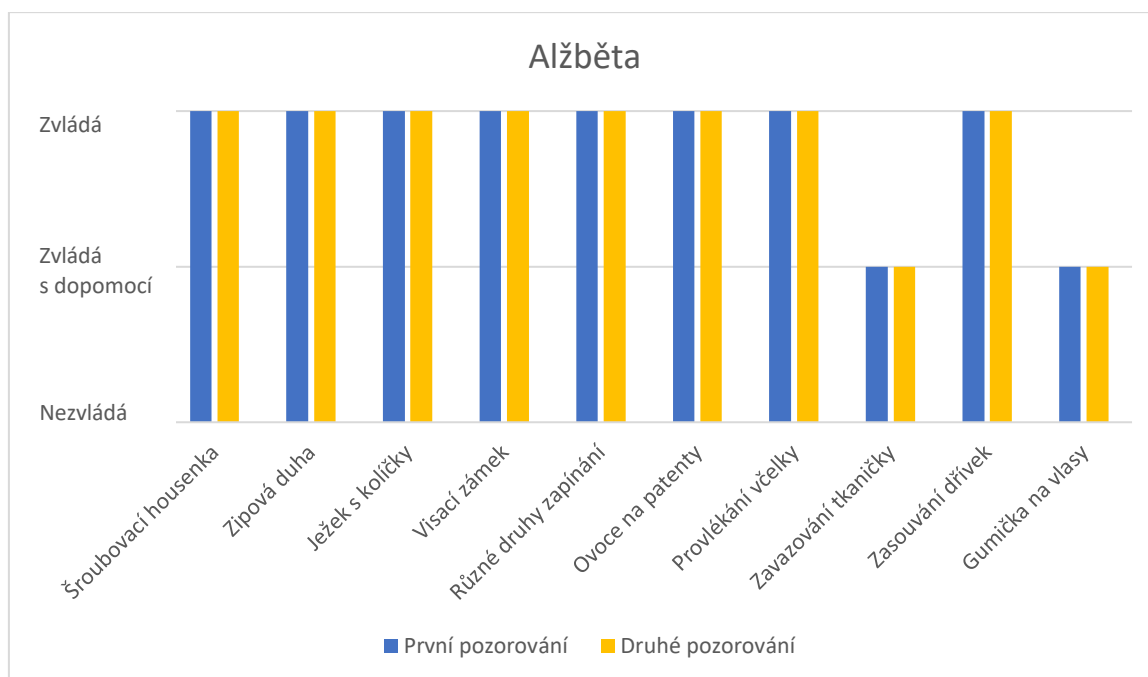
Rodiče dětí, které ve výzkumu zmiňujeme, byly seznámeni se záměrem výzkumu, byl jim sdělen postup práce s jejich dítětem a podepsaly písemný souhlas, díky kterému, můžeme níže uvést výsledky našeho výzkumu.

Alžběta, 6 let

Během prvního pozorování byla Alžběta při práci s knihou soustředěná, práce s aktivitami ji bavila. Téměř všechny aktivity zvládla samostatně, pouze s mými slovními instrukcemi. Dvě aktivity splnila po mé názorné ukázce a dopomoci – zavazování tkaničky a gumičku na vlasy.

Při druhém pozorování pracovala Alžběta totožně jako při prvním. Její úroveň jemné motoriky zůstala neměnná.

Alžběta od září nastupuje do základní školy. Dle mého názoru je na přestup připravená, pouze by měla trénovat zavazování tkaniček, u kterého si je stále nejistá. V základní škole si bude muset tkaničky u bot zavazovat již samostatně a mohlo by jí to omezovat.

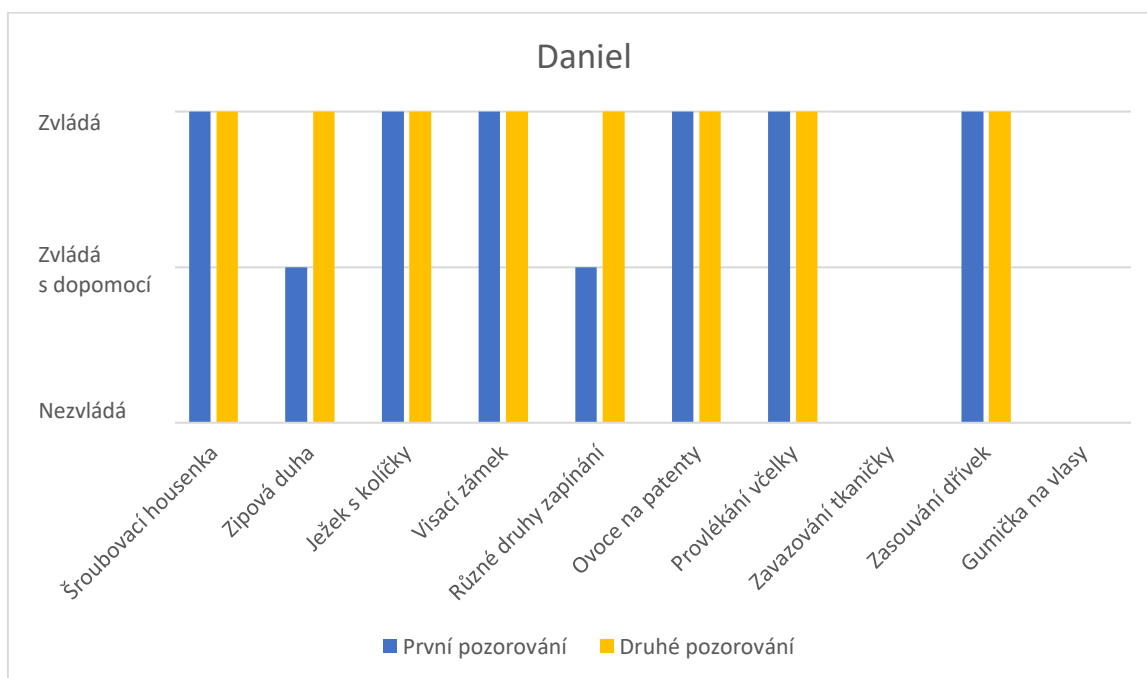
Graf č. 1: Výsledky pozorování – Alžběta (zdroj: vlastní)

Daniel, 5 let

Daniela práce s knihou při prvním pozorování zaujala. Jednotlivé aktivity ho bavily, pokud mu ale nešly samostatně na první pokus, začal být nejistý a pozornost se ztrácela. Na jeho věk nedopadl nejlépe. Většinu aktivit zvládl samostatně, dvě aktivity s dopomocí a dvě nezvládl.

Během druhého pozorování si byl Daniel již při své práci jistý. Aktivity plnil velice dobře. Většinu aktivit zvládl splnit samostatně, pouze dvě aktivity stále nezvládal – zavazování tkaničky a gumičku na vlasy.

Daniel by měl od září nastupovat do základní školy, ale byl mu doporučen odklad. Myslím, že i když se jeho úroveň jemné motoriky zlepšila, stále potřebuje pomoc při svém rozvoji.

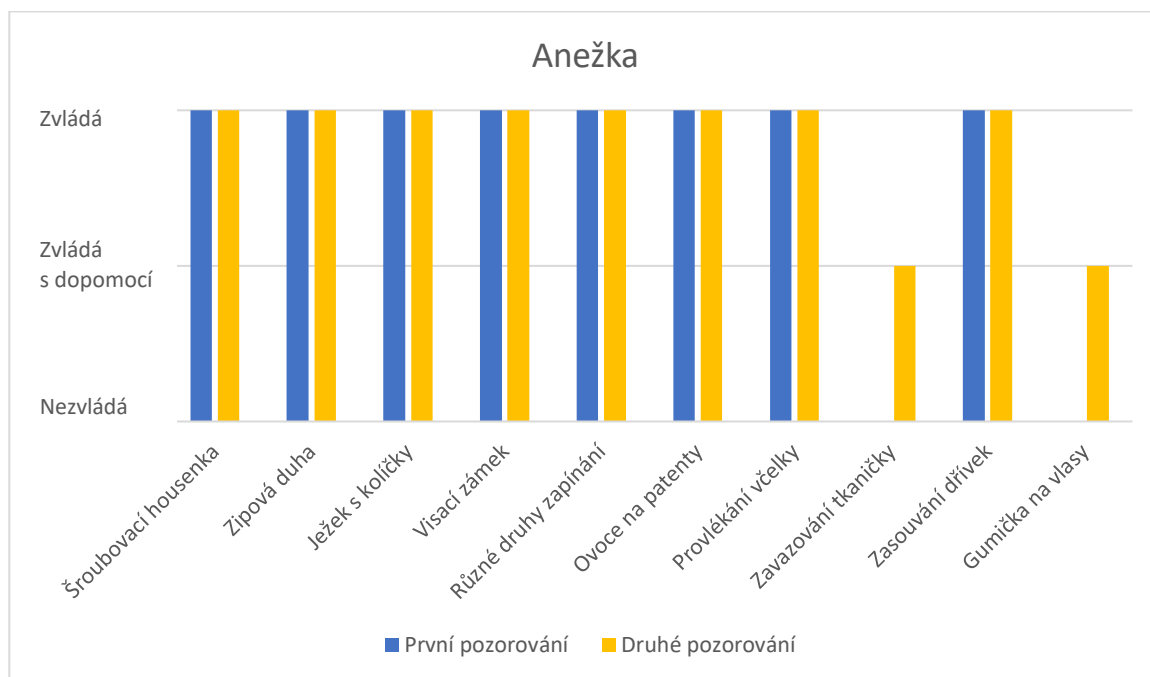
Graf č. 2: Výsledky pozorování – Daniel (zdroj: vlastní)

Anežka, 4 roky

Anežku při prvním pozorování kniha velice zaujala, do jednotlivých aktivit se pouštěla s nadšením. Na svůj věk dopadla velice nadprůměrně již při první práci s knihou. Většinu aktivit zvládla samostatně, pouze dvě aktivity nezvládla ani s dopomocí – zavazování tkaničky a gumičku na vlasy.

Při druhém pozorování dopadla Anežka ještě lépe než při prvním. Většinu aktivit zvládla samostatně, jako při prvním pozorování. Dvě aktivity, které dříve nezvládla, zvládla s mou pomocí.

Anežka je velmi šikovná a pečlivá, je poznat, že se jí rodiče doma věnují a rozvíjejí ji. Na svůj nízký věk se vyrovná dětem, které mají před nástupem do základní školy.

Graf č. 3: Výsledky pozorování – Anežka (zdroj: vlastní)

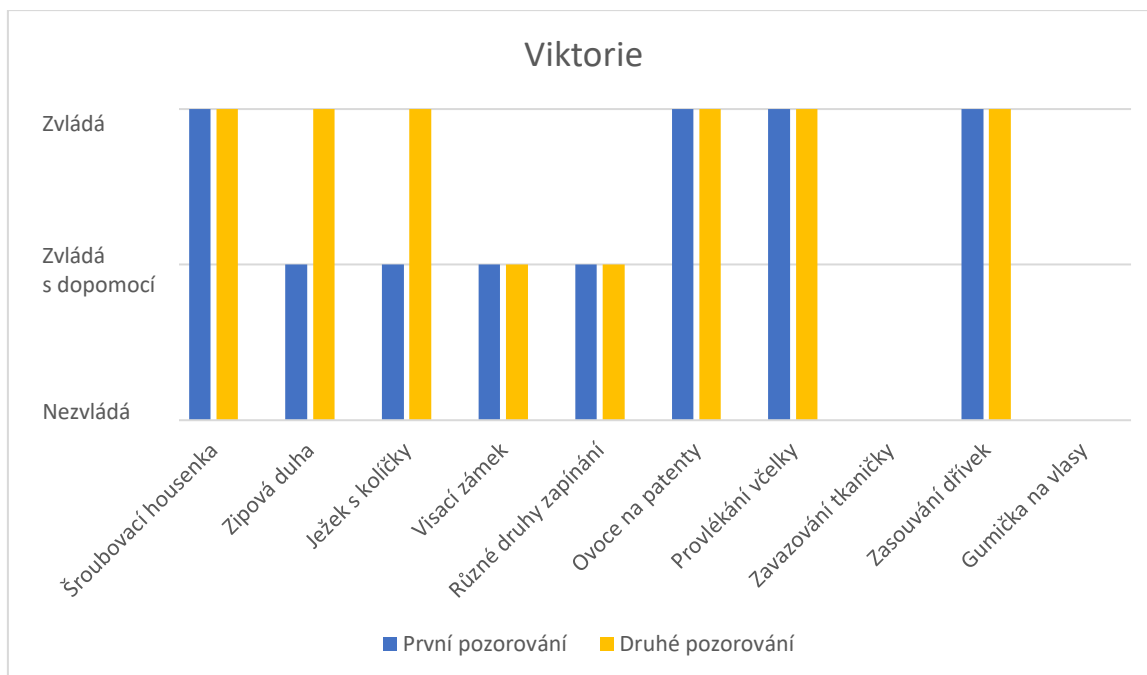
Viktorie, 3 roky a 8 měsíců

Viktorie sice ještě nedosáhla hranice 4 let, kterou jsem pro tuto knihu určila, ale když knihu viděla, chtěla ji vyzkoušet. Vzhledem k tomu, že je to velice pečlivá a snaživá dívka, didaktickou knihu jsem s ní vyzkoušela. Při prvním pozorování splnila Viktorie pouze 4 aktivity, poté začala ztrácet pozornost, což je vzhledem k jejímu věku přijatelné. Zbýlých 6 aktivit jsme tedy dodělaly následující den. Na svůj nízký věk dopadla Viktorie při první práci s knihou velice dobře. Samostatně zvládla 4 aktivity, 4 aktivity zvládla s mou pomocí a pouze 2 aktivity nezvládla vůbec.

Při druhém pozorování již zvládla Viktorie splnit všechny aktivity najednou, bez přestávk. Ve dvou aktivitách se zlepšila, jinak její výsledky dopadly stejně jako při prvním pozorování.

Viktorie nezvládla během pozorování pouze obtížnější aktivity, což je k jejímu nízkému věku pochopitelné. Jinak nás její výkony mile překvapily.

Graf č. 4: Výsledky pozorování – Viktorie (zdroj: vlastní)

4.6 Zhodnocení výzkumu

Cílem bakalářské práce bylo získat odpověď na otázku - „Změní se úroveň jemné motoriky u dětí předškolního věku během jednoho měsíce?“ Dle předešlé podkapitoly a záznamům v grafech můžeme na danou výzkumnou otázku odpovědět „ano“. Úroveň jemné motoriky u předškolních dětí se během jednoho měsíce opravdu zlepšila. Pouze u šestileté dívky zůstala úroveň srovnatelná. Nejvíce dělala dětem problém aktivita se zavazováním tkaničky a gumičkou na vlasy. Tyto aktivity jsou obtížnější, takže se dal problém očekávat.

Předškolní děti jsou lidově řečeno „jako houby“ a tak se nové vědomosti a dovednosti učí velmi rychle. Výjimkou není ani jemná motorika a aktivity s ní spojené. Domníváme se, že za zlepšení může i skutečnost, že děti aktivity znaly, dříve si je vyzkoušely a věděly, jak postupovat. To nic nemění na faktu, že dětem stačí krátký časový úsek k tomu, aby se něco nového naučily.

Empirickou část práce hodnotíme z našeho pohledu velmi úspěšně. Navržená a vytvořená didaktická pomůcka ve formě knihy pro rozvoj jemné motoriky měla u dětí úspěch. Následný kvalitativní výzkum formou pozorování splnil účel a my tak získali odpověď na výzkumnou otázku. Výsledek výzkumu byl pro nás do jisté míry překvapující, nečekali jsme, že se úroveň změní za tak krátký časový úsek, obzvlášť když s dítětem nikdo záměrně během měsíce nepracoval a nerozvíjel ho v oblasti jemné motoriky.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, zda se úroveň jemné motoriky u předškolních dětí změní během jednoho měsíce. K tomuto výzkumu jsme navrhli a vytvořili didaktickou knihu, která slouží k rozvoji jemné motoriky. Díky této knize a záznamové tabulce lze pozorovat vývoj jemné motoriky u jednotlivých dětí. Metodou pozorování jsme následně porovnali oba výkony čtyř dětí rozdílného věku. Svě zjištění jsme vyznačili ve čtyřech grafech, kdy jeden graf odpovídá jednomu pozorovanému dítěti. Z výzkumu vyplývá, že úroveň jemné motoriky se u dětí předškolního věku změní i v tak krátké době, jako je jeden měsíc.

V teoretické části práce jsme pracovali s odbornou literaturou a internetovými zdroji. Popsali jsme zde specifika předškolního věku a stěžejní téma bakalářské práce, kterým je jemná motorika. V práci nechybí ani zmínka o důležitém dokumentu pro mateřské školy, tedy o Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání.

Empirická část obsahuje již výše zmiňovaný výzkum jemné motoriky u předškolních dětí během jednoho měsíce s využitím didaktické knihy. Po zpracování všech provedených pozorování jsme dospěli k odpovědi na výzkumnou otázku a potvrdili si, že se děti velice rychle rozvíjí. Všechny pozorované děti kromě jedné šestileté dívky udělaly pokrok v úrovni jemné motoriky. Největší problém dělala obecně dětem aktivita, při které měly zavázat tkaničku u boty a také aktivita, při které měly manipulovat s gumičkou na vlasy. Tyto aktivity vyžadují kooperaci obou rukou a jsou tedy obtížné.

Součástí empirické části bakalářské práce, je podrobně rozepsaný postup pro výrobu didaktické knihy. Knihu si tak může vyrobit každý, koho tato pomůcka zaujala. Nechybí zde ani podrobný metodický postup, který obsahuje cíle, výstupy, organizační metody a metody výuky, motivaci, zadání jednotlivých aktivit, zhodnocení, možná rizika a pedagogické zásady. Empirická část tedy slouží jako podrobný návod, díky kterému se může navržená kniha využít i v dalších mateřských školách.

Vytvořenou didaktickou knihu bychom doporučili pedagogům v mateřských školách. Naše poznatky, které jsme načerpali při zpracování celé bakalářské práce jistě využijeme i v praxi, jako učitelky mateřské školy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ Vlasta (2006). *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-0977-9.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ Vlasta (2015). *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno: Edika. ISBN 978-80-266-0658-1.

BERGER, Monique, KRUL, Arno and DAANEN, Hein (2009). Task specificity of Finger dexterity tests. *Applied Ergonomics*, 40(1): 145–147. ISSN 0003-6870.

DOYON-RICHARD, Louise (2010). *Hry pro všestranný rozvoj dítěte*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-799-2.

DVOŘÁKOVÁ, Hana, KUKAČKOVÁ Michaela, LIETAVCOVÁ Martina, NÁDVORNÍKOVÁ Hana a SVOBODOVÁ Eva (2015). *Rozvíjíme dovednosti hrubé a jemné motoriky dětí: dítě a jeho tělo*. Praha: Raabe. ISBN 978-80-7496-187-8.

KUPCOVÁ, Martina (2005). *Pojetí tělesné výchovy v RVP PV*. Metodický portál: Články [online]. [cit. 2021-02-02]. Dostupný z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/179/POJETI-TELESNE-VYCHOVY-V-RVP-PV.html>. ISSN 1802-4785.

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ Dana (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1284-0.

LOOSE, Antje C., PIEKERT Nicole a DIENER Gudrun (2007). *Grafomotorika pro děti předškolního věku: cvičení pro děti ve věku od 4 do 8 let*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-256-0.

OPATŘILOVÁ, Dagmar (2010). *Pedagogická intervence v raném a předškolním věku u jedinců s mozkovou obrnou*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5266-6.

OPRAVILOVÁ, Eva (2016). *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5107-8.

PFENNINGER, B. (1984). *Ergotherapie bei Erkrankungen und Verletzungen der Hand*. Berlin: Springer-Verlag. 100 s. ISBN 9783540130895.

PRÁŠILOVÁ, Michaela, ŠMELOVÁ, Eva (2010). *Kurikulum a jeho tvorba II*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2607-5.

PŠENIČKOVÁ, Petra (2012). *Jak rozvíjet motoriku v přípravné třídě? – 3. díl*. Metodický portál: Články [online]. [cit. 2021-02-05]. Dostupný z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/16179/JAK-ROZVIJET-MOTORIKU-V-PRIPRAVNE-TRIDE---3-DIL.html>. ISSN 1802-4785.

Rámcový vzdělávací program: pro předškolní výchovu (2008). Praha: MSMT [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupný z: <https://www.msmt.cz/file/45304/>.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka, BINAROVÁ, Ivana, HOLÁSKOVÁ, Kamila, PETROVÁ, Alena, PLEVOVÁ, Irena a PUGNEROVÁ, Michaela (2008). *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2141-4.

ŠMELOVÁ, Eva (2004). *Mateřská škola: Teorie a praxe I*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0945-8.

ŠMELOVÁ, Eva a PRÁŠILOVÁ Michaela (2018). *Didaktika předškolního vzdělávání*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1302-4.

VYSKOTOVÁ, Jana a MACHÁČKOVÁ Kateřina (2013). *Jemná motorika: vývoj, motorická kontrola, hodnocení a testování*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4698-2.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Šroubovací housenka.....	25
Obrázek 2: Zipová duha	27
Obrázek 3: Ježek s kolíčky.....	29
Obrázek 4: Visací zámek	31
Obrázek 5: Různé druhy zapínání.....	33
Obrázek 6: Ovoce na patenty	35
Obrázek 7: Provlékání včelky	37
Obrázek 8: Zavazování tkaničky.....	39
Obrázek 9: Zasouvání dřívěk	41
Obrázek 10: Gumička na vlasy	43

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Výsledky pozorování – Alžběta	46
Graf č. 2: Výsledky pozorování – Daniel	47
Graf č. 3: Výsledky pozorování – Anežka	48
Graf č. 4: Výsledky pozorování – Viktorie	49

SEZNAM ZKRATEK

RVP PV = Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Grafomotorický vývoj

Příloha č. 2: Úchop s termální opozicí palce

Příloha č. 3: Úchop se subtermální opozicí palce

Příloha č. 4: Úchop se subtermálně-laterální opozicí palce

Příloha č. 5: Úchop interdigitální latero-laterální

Příloha č. 6: Tridigitální úchop

Příloha č. 7: Tetradigitální úchop

Příloha č. 8: Pentadigitální úchop

Příloha č. 9: Plochý digitální úchop

Příloha č. 10: Digitopalmární úchop

Příloha č. 11: Plný dlaňový úchop

Příloha č. 12: Cylindrický dlaňový úchop

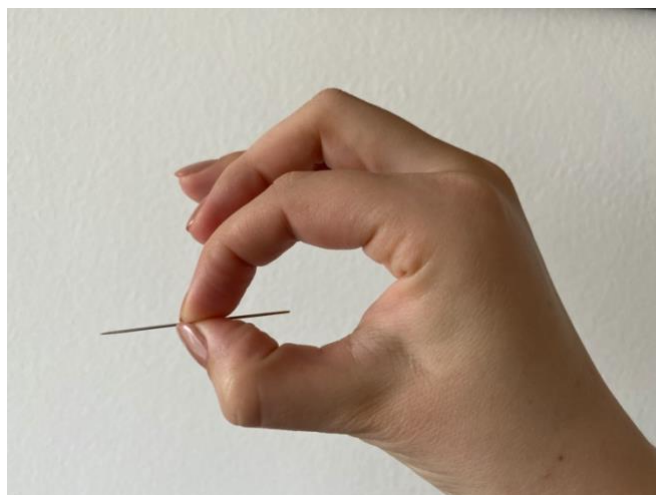
Příloha č. 13: Sférický dlaňový úchop

Příloha č. 14: Tvorba knihy

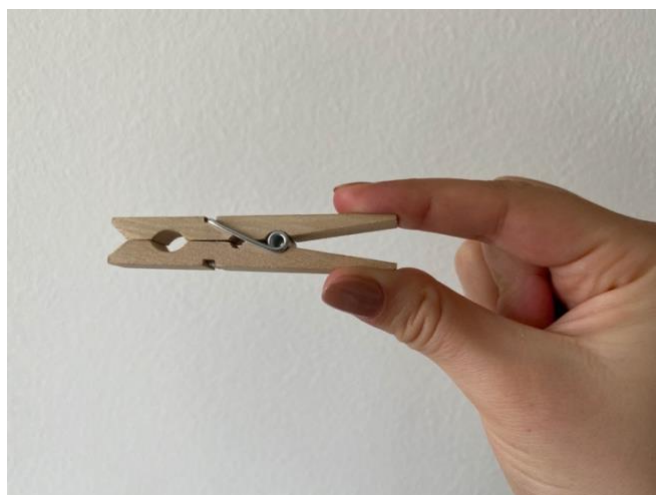
Příloha č. 15: Záznamová tabulka pro práci s didaktickou knihou

VĚK	MOTORIKA
2–4 měs.	náhodné uchopení
4–6 měs.	radiálně-palmární (dlaňový) úchop
11–13 měs.	jemný pinzetový (klíčkový) úchop, izolované používání ukazováčku
16–18 měs.	první zkušenosti s tužkami – spíše náhodné
18–24 měs.	koordinované pohyby; je možné strukturovat list papíru; začíná řízení pohybu (stop – nový začátek); je možné jíst lžící, dovnitř otočený příčný úchop
2–3 roky	pohyby při kreslení jsou koordinovanější a jemnější; formy jsou rozmanitější, zprvu hranaté, pak kulaté; začátek zdůrazňování a používání prvních prvků písma začíná intenzivní čmáraní
3–4,5 roku	dítě může listovat stránkami; začátek pravidelných, kontinuálních pohybů při kreslení; zlepšují se tvarové variace; příčný úchop s nataženým ukazováčkem; dítě může kreslit čáry, izolované a klikaté; dítě může provádět pohyby orientované určitým směrem, takže vznikají různě orientované tvary; jsou možné změny; korektury a linie jsou diferencovanější; dítě může skládat papír; tužku drží v prstech; dítě může kreslit kruhy (nejprve otevřené, později zavřené); pohyby se mohou cíleně vracet k výchozímu bodu; dítě začíná pojmenovávat obrázky
4,5–5 let	umí vymalovat kruh; smysluplná kresba „hlavonožce“ představující panáčka; zvětšuje se rozmanitost forem; grafické formy jsou uspořádány tak, že dávají smysl; dovede uchopit štětec; dva body spojené čarou; od 5 let jsou možné vědomé změny směru při pohybu tužkou; dítě umí nakreslit kříž; jsou možné nepřetržité, více či méně pravidelné pohyby
5–7 let	jsou možné nepřetržité, nazpět směřující pohyby; dítě umí obkreslit a také samostatně namalovat velké postavy; dítě kreslí se správně uchopenou tužkou; panáček přibližně s deseti detaily
6–7 let	je možné psaní a kreslení v linkách; kresby i písmo se zmenšují
7–8 let	písmo je spojitější a plynulejší
od 7 let	písmo se vyhraňuje stále individuálněji

Příloha č. 1: Grafomotorický vývoj (zdroj: Looseová et al. 2007, s. 58–61)

Příloha č. 2: Úchop s termální opozicí palce (zdroj: vlastní)

Příloha č. 3: Úchop se subtermální opozicí palce (zdroj: vlastní)

Příloha č. 4: Úchop se subtermálně-laterální opozicí palce (zdroj: vlastní)

Příloha č. 5: Úchop interdigitální latero-laterální (zdroj: vlastní)

Příloha č. 6: Tridigitální úchop (zdroj: vlastní)

Příloha č. 7: Tetradigitální úchop (zdroj: vlastní)

Příloha č. 8: Pentadigitální úchop (zdroj: vlastní)

Příloha č. 9: Plochý digitální úchop (zdroj: vlastní)

Příloha č. 10: Digitopalmární úchop (zdroj: vlastní)

Příloha č. 11: Plný dlaňový úchop (zdroj: vlastní)

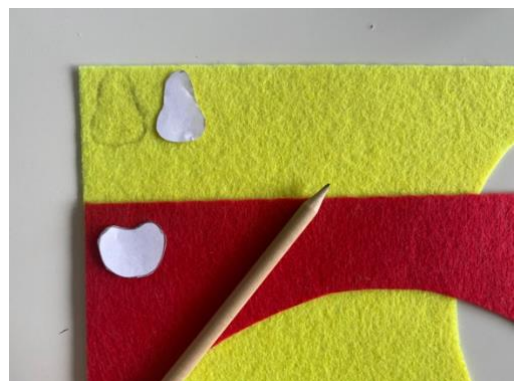

Příloha č. 12: Cylindrický dlaňový úchop (zdroj: vlastní)

Příloha č. 13: Sférický dlaňový úchop (zdroj: vlastní)

Příloha č. 14: Tvorba knihy (zdroj: vlastní)

Jméno dítěte:			
Věk:			
Datum:			
Činnost	Zvládá	Zvládá s dopomocí	Nezvládá
1. Šroubovací housenka			
2. Zipová duha			
3. Ježek s kolíčky			
4. Visací zámek			
5. Různé druhy zapínání			
6. Ovoce na patenty			
7. Provlékaní včelky			
8. Zavazování tkaničky			
9. Zasouvání dřívěk			
10. Gumička na vlasy			

Příloha č. 15: Záznamová tabulka pro práci s didaktickou knihou (zdroj: vlastní)

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Aneta Vachová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dana Cibáková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Rozvoj jemné motoriky v předškolním věku
Název v angličtině:	Development of Fine Motor Skills in Preschool Age
Anotace práce:	Bakalářská práce se věnuje rozvoji jemné motoriky v předškolním věku. Teoretická část se zaměřuje na předškolní věk a jemnou motoriku. Je zde popsán vývoj jemné motoriky od narození do šesti let, způsoby úchopů, činnosti rozvíjející jemnou motoriku a způsoby vyšetření jemné motoriky. Praktická část se věnuje výzkumu jemné motoriky u předškolních dětí při práci s vytvořenou metodickou pomůckou.
Klíčová slova:	jemná motorika, předškolní věk, manipulace, úchopy
Anotace v angličtině:	The thesis is concerned with the development of fine motor skills in preschool age. The theoretical part is focused on describing preschool age and fine motor skills. Furthermore, this part of the thesis describes the development of fine motor skills from birth to six of age, methods of gripping, activities developing fine motor skills and methods of examination of fine motor skills. The practical part of the thesis is devoted to the research of fine motor skills in preschool children while working with the developed methodological aid.
Klíčová slova v angličtině:	fine motor skills, preschool age, manipulation, grips

<p>Přílohy vázané v práci:</p>	<p>Příloha č. 1: Grafomotorický vývoj Příloha č. 2: Úchop s termální opozicí palce Příloha č. 3: Úchop se subtermální opozicí palce Příloha č. 4: Úchop se subtermálně-laterální opozicí palce Příloha č. 5: Úchop interdigitální latero-laterální Příloha č. 6: Tridigitální úchop Příloha č. 7: Tetradigitální úchop Příloha č. 8: Pentadigitální úchop Příloha č. 9: Plochý digitální úchop Příloha č. 10: Digitopalmární úchop Příloha č. 11: Plný dlaňový úchop Příloha č. 12: Cylindrický dlaňový úchop Příloha č. 13: Sférický dlaňový úchop Příloha č. 14: Tvorba knihy Příloha č. 15: Záznamová tabulka pro práci s didaktickou knihou</p>
<p>Rozsah práce:</p>	<p>54 stran (63 stran včetně příloh)</p>
<p>Jazyk práce:</p>	<p>český jazyk</p>